

LIGA ZA ORNITOLOŠKU AKCIJU SRBIJE

PTICE SRBIJE

i područja od međunarodnog značaja

Dragan Simić, Slobodan Puzović

loa

Kako se koristi ovaj priručnik

Od oko 360 vrsta **ptica** koliko je zabeleženo u Srbiji, ovde je prikazano njih 138, uglavnom onih koje se češće viđaju. Tekst za svaku pticu pominje glavne odlike značajne za određivanje vrste, potom staništa u kojima se javlja i, u slučaju usko rasprostranjenih vrsta, region ili područje u kome se gnezde. U ovom priručniku, pojam „selica“ označava vrstu koja se kod nas gnezdi, prisutnu od proleća pa približno do kraja leta; „prolaznica“ vrstu koja se kod nas ne gnezdi, već se viđa samo tokom seobe; „zimovalica“ vrstu prisutnu od jeseni do kraja zime; a „stanarica“ vrstu koja se kod nas gnezdi i viđa tokom čitave godine, bez obzira da li se deo naših ptice možda seli (a zimi ih zamjenjuju gosti iz severnijih zemalja) ili ne. Sledi dužina ptice od vrha kljuna do završetka repa (u cm). Kod pojedinih vrsta, iza dužine стоји oznaka S1, S2 ili S3. Radi se o *Species of European Conservation Concern* ili **SPEC** vrstama čiji opstanak u Evropi zavisi od mera zaštite. S2 su ugroženije od S3, dok su S1 globalno ugrožene.

Tekst za svako **područje od međunarodnog značaja za ptice** (*Important Bird Area* ili **IBA**) opisuje koje se tu vrste javljaju, koja su staništa zastupljena, stepen zaštite i faktore ugroženosti. Na karti se mogu videti položaji i veličina svakog područja.

Priručnik je finansirao Grad Beograd – **Gradska uprava, Sekretarijat za zaštitu životne sredine**, u okviru konkursa za finansiranje projekata nevladinih organizacija u 2007.

LOA se na podršci zahvaljuje i švajcarskom društvu za zaštitu ptica **Schweizer Vogelschutz/BirdLife Switzerland**, štampariji **Publikum**, preduzeću **Delta Maxy**, kao i **Zavodu za zaštitu prirode Srbije**.

Autori zadržavaju sva prava na tekst i ilustracije. © u ovom izdanju Dragan Simić, Slobodan Puzović, Zbigniew Sroga, Maciej Szymanski, Jyrki Mäkelä, Goran Sekulić, Srdjan Belij 2008.

Copyright © za Srbiju 2008. LOA – Liga za ornitološku akciju Srbije, Beograd. Sva prava objavljanja zadržava izdavač.

Ptice Srbije i područja od međunarodnog značaja

Tekst: Dragan Simić, Slobodan Puzović

Ilustracije: Zbigniew Sroga, iz izdanja Müller, Werner (1989): Vögel der Schweiz. Schweizer Vogelschutz (SVS), Zürich.

Fotografije ptica: Maciej Szymanski, Jyrki Mäkelä

Fotografije područja: Slobodan Puzović, Goran Sekulić, Srdjan Belij

Izdavač:

LOA – Liga za ornitološku akciju Srbije

Dr. Ivana Ribara 91,
11070 Beograd, Srbija

Tel: (+381) 63 7669 239

E-mail: loa@ptica.org

Web: www.ptica.org

Dizajn i priprema za štampu: Studio Čavka
(Nebojša Čović)

Tiraž: 3000

Štampa: Publikum

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије

598.2(497.11)(035)

Симић, Драган
Ptice Srbije i područja od međunarodnog značaja /
Dragan Simić, Slobodan Puzović ; [ilustracije Zbigniew Sroga ; fotografije ptica Maciej Szymanski, Jyrki Mäkelä ; fotografije područja Slobodan Puzović, Goran Sekulić, Srdjan Belij]. - Beograd : Liga za ornitološku akciju Srbije, 2008 (Beograd : Publikum). - 48 str. : ilustr. ; 21 cm

Tiraž 3.000.

ISBN 978-86-911303-0-5
1. Пузовић, Слободан [автор]
[фотограф]
а) Птице - Србија - Приручници
COBISS.SR-ID 147743500

UVOD

Pri susretu sa pticama, mnogi pronalaze više zadovoljstva ukoliko mogu da prepoznaaju o kojim se vrstama radi. A u Srbiji je do sada zabeleženo oko 360 vrsta. Odakle krenuti, da li je uopšte moguće sve ih zapamtiti i prepoznati?

Kada pokušate da po prvi put prepozname ptice, verovatno ćete se više zbuniti nego u tome uspeti. To nije razlog za zabrinutost, svaki posmatrač je prošao kroz to iskustvo. Brzo ćete naučiti da prepozname češće vrste, a potom i one sa kojima se ređe srećete.

Većina može da prepozna makar nekoliko vrsta. Određivanje vrste može biti sasvim jednostavno, npr., crno-bela ptica srednje veličine i dugog repa je svraka. Da biste prepoznali ma koju vrstu, potrebno je slediti nekoliko osnovnih saveta čime povećavate mogućnost da tačno odredite vrstu koju ugledate.

Identifikacija

Procenite veličinu ptice. Često je od pomoći kada je porede sa drugim vrstama koje dobro poznajete, posebno ako i njih posmatrate u blizini one koju ne poznajete.

Da li ptica liči na neku vrstu koju već poznajete? Kakav je vaš prvi utisak? Kljun i noge su posebno važni pri određivanju vrste. Oblik kljuna ukazuje na način ishrane i pomaže vam da pticu smestite u neku grupu vrsta. Dužina i boja nogu, kao i postojanje ili odsustvo plovnih kožica među prstima su takođe bitni detalji.

Naravno, i obojenost ptice je veoma važna za tačno određivanje vrste. Zato treba da zabeležite što više detalja možete. Obratite pažnju na boju gornjeg dela tela (leđa i krila), donjeg dela tela (grudi i trbuha), te glave i repa. Takođe zabeležite svaku površinu koja bojom odudara od osnove. Da li ptica ima neku upadljivu oznaku, recimo prugu iznad oka, preko grudi ili krila? Na primer, plava mrlja na krilu ukazuje na sojku, dok će mala ptica crvenog lica sa žutim poljem na krilu biti češljugar. Mladi nekih vrsta se bojom perja razlikuju od odraslih, a i mnogi odrasli menjaju obojenost tokom sezone gnežđenja i izvan nje.

Važno je da naučite i na kakvim se mestima pojedine vrste viđaju i mogu očekivati. Neke vrste, poput običnog kosa ili zebe, su široko rasprostranjene i sreću se po različitim staništima. Druge vrste ptica traže vrlo određena staništa i samo se na takvim mestima mogu videti. Otuda je važno da naučite kakve ptice možete očekivati na kojim staništima – ne očekujte surrog orla u svom dvorištu ili velikog detlića usred žitnog polja.

Etika

Postoje pravila kako se treba vladati da se pticama ne bi naudilo. Budite uzdržani i pažljivi prilikom posmatranja, ne pravite buku, izbegavajte nagle pokrete. Ako je ptica jednom uletela uplašena vašim nailaskom, ne prilazite joj ponovo. Držite odstojanje kada ste u blizini gnezda, mesta na kojima se ptice okupljaju da provedu noć ili na kojima se hrane. Gnezda treba prijavljivati isključivo stručnjacima. Trudite se da za sobom ne ostavljate vidljive tragove i ne oštećujete stanište. Na izletu se služite postojećim stazama, izbegavajte nepotrebno utapanje novih.

Oprema

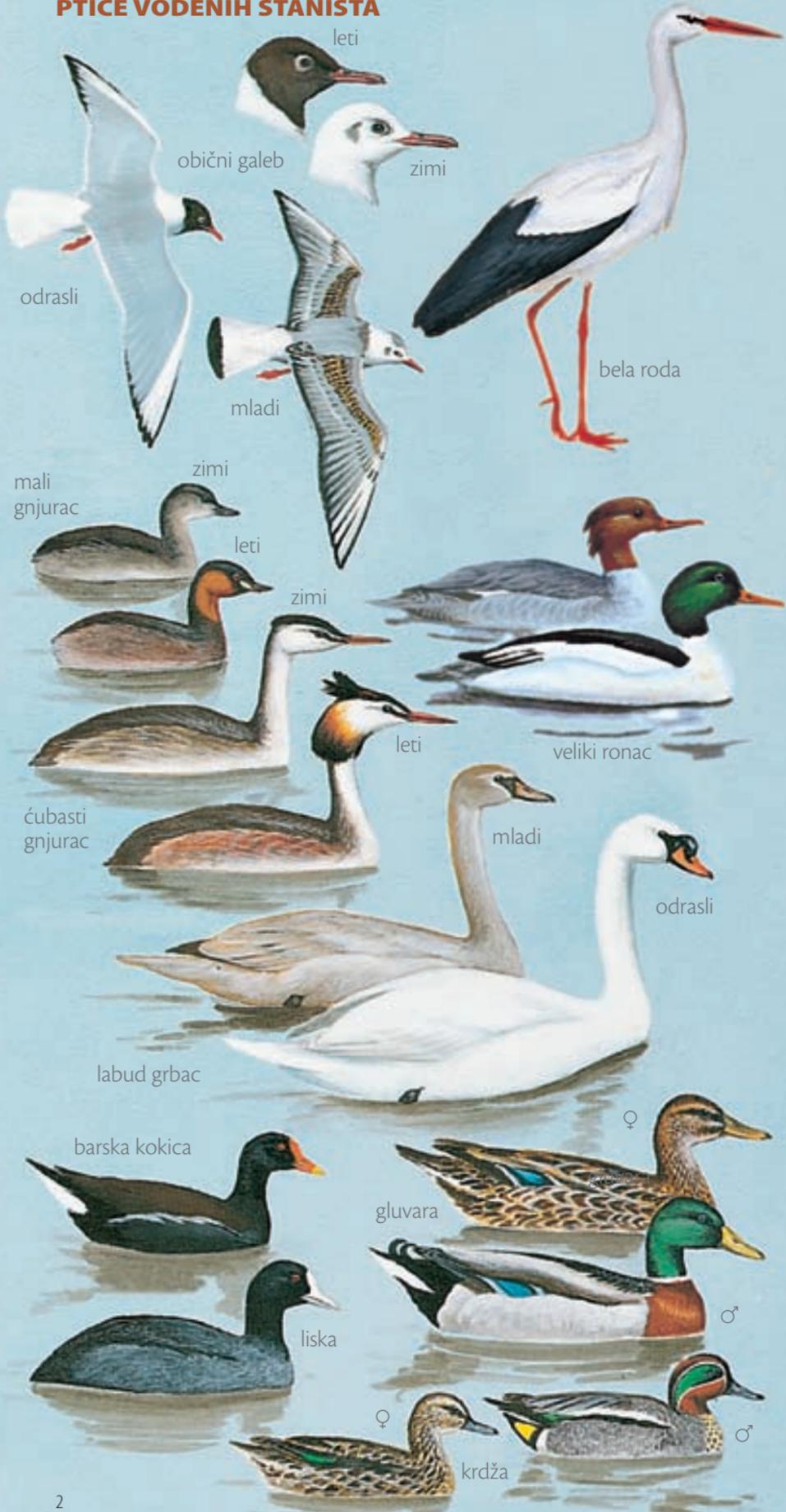
Dvogled je najvažniji deo opreme i omogućava da se ptice vide bolje i sa više detalja a da ih pri tom ne poplašite. Za model šire namene preporučujemo slabija uvećanja, 7x ili 8x. Ako dodatnu težinu ne smatrate opterećenjem, snažnija uvećanja (10x) su bolji izbor za posmatranja iz zaklona ili za prostrane otvorene terene.

Knjižica koju držite u rukama je vaš prvi priručnik ili "ključ" za određivanje vrsta ptica. Ipak, kako budete upoznavali one obične i česte vrste vašeg kraja, javiće se potreba za priručnikom koji prikazuje sve vrste koje možete susresti. Ključ za ptice je nešto bez čega nećete moći. Preporučujemo knjige ilustrovane crtežima u boji (a ne fotografijama), kod kojih se uz ilustraciju nalazi kratak tekst o bitnim odlikama vrste i višebojna mapa rasprostranjenosti u Evropi.

Kada pokušavate da odredite neku vrstu sa kojom nemate iskustva, važno je da što više detalja zapišete a ne da se oslonite na pamćenje. U protivnom ćete često otkriti da ste zaboravili neki značajan detalj, ili ćete biti ubedeni da ste videli i ono što niste! Preporučujemo da zasebnu terensku beležnicu posvetite svojim opažanjima ptica.

Više informacija potražite na internet strani <http://www.ptica.org/pocetak/index.htm>

PTICE VODENIH STANIŠTA

Obični galeb

Larus ridibundus

Najbrojniji od manjih galebova. U sezoni gnežđenja glava čokoladne boje; zimi pobeli. U svim izdanjima poznaje se po većoj beloj površi na vrhovima krila. Uz retkog crnoglavog galeba (nije prikazan), jedini galeb koji se kod nas i gnezdi, po ostrvcima bara i jezera, ribnjaka i taložnika. Zadržava se po većim rekama, muljevitim i šljunkovitim sprudovima, njivama; tipičan gradski galeb, često se hrani na deponijama. Stanarica. 35-39 cm.

Bela roda

Ciconia ciconia

Izuvez crnih letnih pera, potpuno bela; crvenog kljuna i nogu. Gnezdi se pre svega po naseljima, na građevinama i dalekovodima, povremeno na drveću i slami. Zbog uništavanja staništa, brojnost joj polako opada. Selica. 90-110 cm. S2

Mali gnjurac

Tachybaptus ruficollis

Najmanji i najbrojniji od naših gnjuraca; leti riđih obraza i prednje strane vrata, te sa upadljivom žutom žvalom; zimi se poznaje po vertikalno 'odsečenom' svetlom podrepku. Traži stajaće vode, najbrojniji po močvarama i barama, ribnjacima i akumulacijama; gnezdi se i na većim, zaraslim kanalima. Stanarica, zimi ređi. 25-29 cm.

Ćubasti gnjurac

Podiceps cristatus

Najveći od naših gnjuraca; leti prepoznatljive dvostrukе čube; zimi se poznaje po držanju, belini vrata, ali i uglastom temenu usled, tada znatno manje čube. Traži stajaće vode, najbrojniji na velikim jezerima, veštačkim akumulacijama i ribnjacima. Stanarica, zimi ređi. 45-51 cm.

Veliki ronac

Mergus merganser

Mužjak je bela patka zelene glave i crnih leđa; ženka pretežno siva, belih grudi i riđe glave. Karakterističan profil glave sa malom čubom i dužim kljunom. Retka gnezdarica Uvca i možda još koje planinske akumulacije, te Perućca i, nizvodno, čitavog toka Drine; zimi šire rasprostranjen, ali veoma malobrojan. 57-69 cm

Labud grbac

Cygnus olor

Jedini labud koji se kod nas i gnezdi, od 1980-ih, a nakon duže pauze. Od drugih labudova se razlikuje po crvenom kljunu sa crnom grbicem na njemu (otuda ime). Redak; bare, jezera, ribnjaci, akumulacije, veći kanali; gnezdi se po Vojvodini i povremeno uz Savu i Dunav, sa južne strane. Zimi se koncentriše po većim vodama (reke, ribnjaci, akumulacije), posebno u Negotinskoj krajini. Stanarica. 152 cm.

Barska kokica

Gallinula chloropus

Omanja barska ptica; poznaje se po crveno-žutom kljunu i beloj površi ispod repa, kojim karakteristično trza dok pliva. Ne okuplja se u jata. Zarasla nizijska i brdska vodena staništa. Selica, iako neke zimaju kod nas. 27-31 cm.

Liska

Fulica atra

Barska koka crne glave u kontrastu sa belim kljunom i 'lisom' na čelu. Zarasla nizijska, ali i brdska vodena staništa. Zimi se okuplja u velika jata, koja pri uletanju šumno trče po vodi. Na zimovanju posebno brojna na Dunavu, akumulacijama i nezaleđenim ribnjacima. Stanarica. 36-42 cm.

Gluvara

Anas platyrhynchos

Najčešća i najkrupnija plovka, mužjak zelene glave i karakterističnih kovrdžica na repu; ženka žutog vrha kljuna i belog repa. Rasprostranjena širom zemlje u gotovo svim tipovima vlažnih staništa, najbrojnija u dolinama. Brojnost u Srbiji u postepenom padu. Stanarica. 55-62 cm.

Krdža

Anas crecca

Mala plovka, prepoznatljiva po žučkastoj površi ispod repa (po oblačnom vremenu, obojenost glave nije upadljiva); u letu pokazuje upadljiva zelena 'ogledala' na krilima. Povremeno se u malom broju gnezdi u Potisju i Potamišju; zimi redovna, široko rasprostranjena i ponegdje brojna. 34-38 cm.

PTICE VODENIH STANIŠTA

Sinji galeb

Larus cachinnans

Najčešći od krupnijih galebova, ima žute noge i veliku, jarkocrvenu pegu na žutom kljunu. Kako krupni galebovi punu polnu zrelost i karakteristično sivo-belo perje stiču sa četiri godine starosti, otuda se viđaju brojne mlade ptice u srednjem izdanju. Iako je brojan i viđa se tokom čitave godine, kod nas se ne gnezdi. Zadržava se po većim rekama, muljevitim sprudovima, njivama, ljudskim naseljima; često se hrani na deponijama. Stanarica. 52-58 cm.

Mala bela čaplja

Egretta garzetta

Manja od dve bele čaplje naših krajeva; uvek crnog kljuna i žutih prstiju. Gnezdi se zajedno sa drugim čapljama po barama i ribnjacima Vojvodine, Negotinskoj krajini i povremeno na KiM. Selica. 53-58 cm.

Obična čigra

Sterna hirundo

Odlikuju je crveni kljun, crna kapa, tamni vrhovi belih krila, račvasti rep i lastolik let. Gnezdi se kolonijalno uz reke, po ribnjacima, šljunkarama kao i na taložnicima farmi i fabrika. U Srbiji brojnost varira u zavisnosti od uslova gnezđenja i ishrane. Selica. 34-37 cm.

Veliki vranac

Phalacrocorax carbo

Znatno krupniji od malog vrana; svetlih obraza, u proleće belih butina (leti, kod mladih su i grudi i trbuhi beli). Gnezdi se uz veće reke i stajaće vode, uglavnom u Vojvodini, ali i po brdsko-planinskim krajevima (Vlasina). Stanarica. 84-89 cm.

Čegrtuša

Anas strepera

Neugledna plovka, mužjak pretežno siv sa crnom trticom, ženka smeđa sa sivom glavom; u letu, oba pola pokazuju uočljiva bela 'ogledala' na krilima. Retka stanarica; gnezdi se u Potisju i na još par lokaliteta; malobrojna i zimi. 48-54 cm. S3

Šiljkan

Anas acuta

Plovka najdužeg vrata i repa, mužjak prepoznatljiv i po kontrastnoj obojenosti. Povremeno se u malom broju gnezdi po vojvođanskim slatinama sa barama; uglavnom se viđa od februara do aprila na većim rekama i stajaćim vodama. 53-70 cm. S3

Ćubasta patka

Aythya fuligula

Ćuba se često ne vidi; mužjak se pozna po kontrastu belih bokova sa crnim telom, ženka po bleđoj površi pri osnovi kljuna. Retka gnezdarica severa Bačke, Negotinske krajine i Vlasinskog jezera. Zimi šire rasprostranjena i brojnija, posebno na donjem toku Dunava. 41-45 cm. S3

Zviždara

Anas penelope

Mužjak riđe glave i žutog čela se ne može zamjeniti ni za koju drugu plovku; ženka smeđa, plavog kljuna i svetle pruge duž boka. Glasa se karakterističnim zviždukom. Ne gnezdi se kod nas, a zimi se redovno sreće, uglavnom na većim rekama i stajaćim vodama. 43-48 cm.

Patka dupljašica

Bucephala clangula

Karakteristične obojenosti i siluete sa 'predimenzioniranom' glavom, ne može se zamjeniti ni za koju drugu vrstu. Na obrazima bele pege, kao i ogledala na krilima. Redovna zimi i na seobi, posebno brojna na Dunavu. 40-48 cm.

Riđoglava patka

Aythya ferina

Mužjak riđe glave i svetlih leđa se ne može pomešati ni sa kojom drugom patkom; a ženka se pozna po plavom pojusu na kljunu (poput mužjaka). Ribnjaci i akumulacije sa pojasmom vegetacije uz obalu, te nezarasle bare i jezera. Redovna gnezdarica Vojvodine, retka gnezdarica centralne Srbije i KiM. Zimi, nakon gluvara, najbrojnija patka naših voda. 44-48 cm. S2

Plovka kašikara

Anas clypeata

'Predimenzionirani' kljun nije uvek dovoljno upadljiv. Za određivanje vrste je kod mužjaka presudan izrazit kontrast zelene glave, belih grudi i riđih bokova; kod ženke kljun. Retka gnezdarica Vojvodine; i na zimovanju retka i malobrojna (najbrojnija na prolećnoj seobi u aprilu). 47-53 cm. S3

PTICE VODENIH STANIŠTA

Bregunica*Riparia riparia*

Omanja lasta; odozgo jednolično smeđa, odozdo smeđe grudi razdvajaju belo grlo i trbuh. Otvoreni tereni uz vode strmih obala i lesni odseci u kojima kopaju brojne rupe u kojima se gnezdi u kolonijama. Selica. 12-13 cm. S3

Siva čaplja*Ardea cinerea*

Naša najrasprostranjenija i najveća čaplja, svetlosiva, skoro belog vrata, u letu vidljivog kontrasta sa crnim letnim perima. Gnezdi se i u brdskim krajevima, ali najbrojnija je u Vojvodini. Stanarica. 90-100 cm.

Polojka*Tringa hypoleucos*

U mirovanju se poznaje po belom 'useku' između tamnog krila i vrata, te navikom podizanja repa; u letu se poznaje po trzavom završetku zamaha krilima. Nastanjuje blatne, ali i šljunkovite obale reka i potoka; ređe se viđa u malim grupama (po 2-3 ptice), nikada u većim jatima. Selica, iako poneka prezimi. 18-20 cm. S3

Žalar slepić*Charadrius dubius*

Mala ptica peščanih ili šljunkovitih obala na kojima se teško opaža. Prepoznaje se po tamnom okovratniku i žutom očnom prstenu, te karakterističnom trku. Gnezdi se na podlozi, tj. ne građi plutajuće gnezdo, pa često strada od ljudi i poplava. Selica. 6-18 cm.

Velika carska šljuka*Numenius arquata*

Krupna, veoma dugačkog, povijenog kljuna. Od srodnih vrsta se razlikuje odsustvom pruga na glavi. Glasa se prepoznatljivim "kuuurliji", koji ispušta u letu, noću, na seobi. Moguća povremena gnezdarica severa Vojvodine. Važne livade, muljeviti sprudovi; zimi i pri seobi u jatima. Stanarica. 48-57 cm (od toga, kljun 9-15 cm). S2

Barska šljuka*Gallinago gallinago*

Omanja šljuka špicastih krila sa belom zadnjom ivicom; dugačkog kljuna, u odnosu na veličinu ptice, najdužeg među šljukama. Bežeći, leti u cik-cak, uz karakteristično glasno i hrapavo glasanje "kriiić". Močvare, vlažne livade, muljeviti sprudovi. Retka gnezdarica, uglavnom na severu Vojvodine i možda po planinskim tresavama. Viđa se uglavnom tokom seobe, povremeno zimi, a vrlo retko tokom letnjih meseci. 23-28 cm (od toga, kljun 7 cm). S3

Vodomar*Alcedo atthis*

Svetoplavih leđa, plavozelenih krila, te narandžastih grudi i trbuha, ne može se zameniti ni sa kojom drugom pticom. Leti brzo i pravolinijski; zaranja za ribom. Reke strmih, podlokanih obala, u Vojvodini i kanali; zimi razne nezaledene vode. Stanarica. 17-19 cm (od toga, kljun 4 cm). S3

Barska strnadica*Emberiza schoeniclus*

Mužjaka u sezoni gnežđenja odaje crna glava i grlo, razdvojeni belim brkom; dok je ženka nešto teža za određivanje, odaju je oštro ocrtni tamni obrazi. Nastanjuje močvare sa trskom i rogozom. Selica, poneka i prezimi. 13-15 cm.

Gak*Nycticorax nycticorax*

Pomalo zdepasta, zbijena čaplja srednje veličine; odozdo bela, potiljak i leđa crni, krila i rep sivi. Gnezdi se kolonijalno po ribnjacima i barama širom Vojvodine; ređe u Pomoravlju, Negotinskoj krajini i KiM. Selica, ponekad malo prezimi. 58-65 cm. S3

Trstenjak crvkutić*Acrocephalus scirpaceus*

Odozgo smeđ, odozdo svetlosmeđ do prljavobeo; ima bledu, jedva primetnu obrvu. Tršćaci i bare s pojasmom trske. 12-14 cm.

Vodenkos*Cinclus cinclus*

Belo grlo i grudi odaju ovu, inače mrku pticu, kao i navika uzdizanja kratkog repa. Gnezdi se duž brdsko-planinskih reka i potoka, a zimuje duž nizijskih vodotokova. Stanarica. 17-20 cm.

GRABLJIVICE

odrasli

Mišar*Buteo buteo*

Najčešće opažana od svih naših grabljivica. U osnovi je smeđ odozgo i svetao odozdo, često sa svetlijim pojasom preko grudi; rep sitno-prugast. Pošto obojenost veoma varira, od tamnijih ka svetlijim oblicima, važno je upamtiti zbijeno telo kada стоји. Kad jedri, drži krila blago uzdignuta, osobina koju deli jedino sa znatno krupnijim surim orlom. Široko rasprostranjen po šumovitim terenima, ali i poljoprivrednim područjima s drvećem, na svim nadmorskim visinama. Stanarica, zimi znatno brojniji. 46-58 cm (raspon krila 110-130 cm).

Osičar*Pernis apivorus*

Podseća na mišara, ali vitkiji, dužeg, svetlog repa sa tri pruge, dve u korenu i jedna vršna. Ukoliko se pruge ne vide, odaje ga sitnija glava i duži vrat od mišara. Kad jedri, drži krila vodoravno, po čemu se razlikuje od mišara. Proređene šume sa proplancima i livadama, na svim nadmorskim visinama; viđa se na i tlu gde se hrani sačem sa larvama osa. Selica, dolazi veoma kasno, tek u maju, a odlazi već krajem avgusta. 50-58 cm (raspon krila 110-135 cm).

Crna lunja*Milvus migrans*

Mrkog perja, vitkih krila i dužeg, račvastog repa, građom donekle podseća na eju močvaricu. Retka gnezdarica, brojnost joj opada. Manje šume i otvoreni tereni u dolinama velikih reka i bara. Selica. 53-59 cm. S3

Eja močvarica*Circus aeruginosus*

Vitka i dugorepa grabljivica; mužjak prepoznatljivog kontrasta na smeđe-pepeljasto-crnim krilima; ženka prepoznatljiva po žutosmeđoj kapi i prednjem rubu krila. Trskom obrasle močvare, bare i ribnjaci Vojvodine, Pomoravlje, Negotinske krajine i KiM. Selica, u manjem broju i zimuje kod nas. 48-56 cm.

Jastreb*Accipiter gentilis*

Šumska grabljivica srednje veličine; odozgo siva, odozdo isprugana poprečno (odrasli) ili uzduž (mladi). Oči žute. Ženka za trećinu krupnija od mužjaka. Široko rasprostranjen po šumovitim i mozaičnim terenima, pa i većim parkovima. Stanarica. 48-58 cm.

Kobac*Accipiter nisus*

Omanja grabljivica; odozgo siva, odozdo poprečno prugasta (ženka crnih, a mužjak riđih pruga). Oči žute. Ženka za trećinu krupnija od mužjaka. Podseća na jastreba, od koga je znatno manji, no, ženka kopca se veličinom preklapa sa mužjakom jastreba. Šumoviti tereni, mozaična staništa, parkovi. Stanarica, zimi uz naseljena mesta. 28-38 cm.

Suri orao*Aquila chrysaetos*

Znatno krupniji od mišara i većine drugih orlova. Potiljak i osnova krila žutosmeđe boje, na vrhovima krila izraziti 'prsti'. Odrasli ujednačeno taman; mladi pokazuje svetu površinu na 'podlaktici' krila i belu osnovu repa. Kad jedri, drži krila blago uzdignuta, osobina koju deli jedino sa mišarom. Ravnomerne raspoređen po brdsko-planinskim klisurama, te područjima gde ima stena na padinama. Stanarica. 80-93 cm (raspon krila 190-225 cm). S3

Vetruška*Falco tinnunculus*

Omanji soko dužeg repa, prepoznatljiv po čestom lepršanju u mestu. Ženka pretežno smeđa; mužjak sive glave i repa. Široko rasprostranjena po otvorenim terenima i poljoprivrednim područjima, takođe litice, naselja. Najbrojnija i najšireg rasprostranjenja od svih dnevnih grabljivica u Srbiji. Stanarica. 33-36 cm. S3

Lastavičar*Falco subbuteo*

Omanji soko tamnih leđa i kraćeg repa, poput umanjenog sivog sokola. Izrazit crno-beli kontrast na licu. Riđe gaće se u prirodi retko uočavaju. Široko rasprostranjen po otvorenim terenima s raštrkanim drvećem, pre svega u dolinama i pobrđu; svuda je malobrojan. Selica. 30-36 cm.

PTICE TRAVNIH I ŽBUNASTIH STANIŠTA

poljska ševa

crnoglava travarka

vrama

gačac

jarebica

vivak

fazan

Poljska ševa

Alauda arvensis

Poznaje se po maloj čubi (znatno manjoj nego kod čubaste ševe koja nije prikazana, a viđa se na golum tlu uz puteve) i belim spoljnim repnim perima. U sezoni gnežđenja se poznaje po karakterističnoj dugotrajnoj i visokoj pesmi koju peva u treperavom letu, dok se strmo uzdiže i spušta; pred sletanje, pesma prestaje. Žitna polja, livade i pašnjaci, planinske travne visoravni. Selica. 16-18 cm. S3

Crnogлавa travarka

Saxicola torquata

Mužjak ima crnu glavu, bele strane vrata i narandžaste grudi; kod ženke crnu zamenjuje tamnosmeđa. Najčešće se gnezdi po rubovima kanala, uz puteve i pruge, uz živice u dolinama, znatno ređe na planinama, manji deo ptica prezimljuje u nizijama. Selica. 11-13 cm.

Vrana

Corvus corone

Sivog tela, te crne glave, krila i repa. U svim staništima gde ima drveća; najčešća na njivama, livadama, rečnim obalama, naseljima. Stanarica. 44-51 cm.

Gačac

Corvus frugilegus

Krupna crna vrana sa golom kožom pri osnovi kljuna i pernatim 'gaćama'. Okuplja se u velika jata tokom cele godine. Gnezdi se u kolonijama, najčešće u šumarcima uz polja ili na gradskim dvoredima; hrani se na njivama. Stanarica. 41-49 cm.

Jarebica

Perdix perdix

Siva koka vatrenosmeđeg lica, riđeg repa; mužjaci imaju i karakterističnu potkovičastu šaru na trbuhu. Prevashodno u dolinama, po livadama i parlozima, ali ide i na planinske pašnjake. U Srbiji brojnost u znatnom padu. Stanarica. 29-32 cm. S3

Vivak

Vanellus vanellus

Lako primetan, karakteristično vijugavog leta, zaobljenih krila i izrazitim svetlo-tamnih kontrasta. Karakteristično je i glasanje "vii-va". Njive, pašnjaci, blata i vlažne livade. U poznu jesen se na seobi okuplja u veća jata na ribnjacima, muljevitim sprudovima ili poplavljениm njivama. Selica, povremeno se vraća već krajem februara, a odlazi do kraja novembra; pojedini prezime. 28-31 cm. S2

Fazan

Phasianus colchicus

Krupna koka dugačkog repa; mužjaci i zelene glave. Ptica nizija i brdskih krajeva mozaičnog tipa, svuda je naseljen iz veštačkog uzgoja. Stanarica. 52-90 cm (od čega rep ženke dostiže 25 cm, a mužjaka 45 cm).

PTICE POLJOPRIVREDNIH PREDELA

pupavac

strnadica žutovoljka
♀

♂

zelena žuna

obična
crvenrepka

rusi
svračak
♂

♀

♀

♂

žutarica

češljugar

drozd borovnjak

Pupavac*Upupa epops*

Crno-belih krila, svetlosmeđeg tela, dugog kljuna i čube koju najčešće drži spuštenu, ova se ptica ni sa kojom drugom ne može pomešati. Leti poput leptira. Glasa se "pu-pu-pu" (otuda ime). Rubovi otvorenih i šumskih staništa u ravnicama i pobrdu, poljoprivredni predeli sa voćnjacima i zabranima. Selica. 25-29 cm (kljun 4-5 cm). S3

Zelena žuna*Picus viridis*

Naša najčešća žuna, velike crvene kape i izraženog brka. Liščarske i mešovite šume, voćnjaci, otvoreni tereni s raštrkanim drvećem; često se na tlu hrani mrvima. Stanarica. 30-36 cm. S2

Strnadica žutovoljka*Emberiza citrinella*

Kod mužjaka dominiraju jarkožuta glava i žuto teme; ženka ima tamne obraze i, uopšte, manje žute boje po glavi. Žuti trbuh i riđi nadrepak pokazuju oba pola. Njive, živice, šibljaci, ivice šuma; zimi se okuplja u velika jata. Stanarica. 15-17 cm.

Obična crvenrepka*Phoenicurus phoenicurus*

Mužjak ima crno lice i grlo, belu očnu prugu, sivo teme i leđa, te narandžaste grudi sa belom površi na krilu. Ženka je smeđa, toplijе obojena nego ženka crne crvenrepke. Oba pola imaju riđi rep. Vlažnije šume sa starim drvećem, voćnjaci, šume rečnog pojasa, planinska vikend-naselja, parkovi. Selica. 13-15 cm. S2

Rusi svračak*Lanius collurio*

Sivo teme i potiljak, riđa leđa i krila, sivi nadrepak i crni rep belih spoljnih pera čine mužjaka lakim za prepoznavanje. Ženka ima tamnu očnu prugu, odozgo je smeđa dok po grudima ima sitne polumesečaste šare. Otvoreni tereni s raštrkanim žbunjem na svim nadmorskim visinama. Selica. 16-18 cm. S3

Žutarica*Serinus serinus*

Veoma kratkog kljuna, dominantna žuta obojenost uključuje i nadrepak, dok je teme pruga-sto. Uglavnom planinske razređene borove šume i rubovi sela, mada se sрећe i po većim parkovima i voćnjacima. Stanarica. 11-12 cm.

Češljugar*Carduelis carduelis*

Crveno lice i žuta pruga na krilu čini da ovu vrstu ne možete pomešati ni sa kojom drugom. Ivice šuma, parkovi, voćnjaci, sela; u jesen se često hrani na glavicama čička. Stanarica, tokom jeseni i zime u velikim jatima. 12-14 cm.

Drozd borovnjak*Turdus pilaris*

Ovaj drozd se poznaće po sivoj glavi i nadrepku, te smeđim leđima i krilima. Nova i veoma retka gnezdarica. Rubovi četinarskih i liščarskih šuma i drvoreda na planinskim visoravnima uz vodotokove; zimi po oranicama i parkovima. 22-27 cm.

PTICE POLJOPRIVREDNIH PREDELA

siva muharica

vuga

vrabac pokućar

poljski vrabac

mladi

čvorak

odrasli

svraka

obična travarka

kukuvija

Siva muharica*Muscicapa striata*

Neugledna, odozgo sivosmeđa ptica, koju odaju uzdužno prugaste grudi i uspravno držanje. Rubovi šuma, drveće po obalama reka, razređene šume, voćnjaci, parkovi. Selica. 13-15 cm. S3

Vuga*Oriolus oriolus*

Mužjak jarkožut i crnih krila; ženka žučkastozelena, prugastih grudi. Rubovi listopadnih šuma (naročito vodoplavnih hrastovo-jasenovih), raštrkano drveće, voćnjaci, parkovi. Selica. 22-25 cm.

Vrabac pokućar*Passer domesticus*

Mužjak ima sivo teme i crno grlo koje se preliva na grudi; ženka je smeđa i neupadljiva. Retko se udaljava od ljudskih naselja. Stanarica. 14-16 cm. S3

Poljski vrabac*Passer montanus*

Poljski vrabac ima riđe teme i tamnu ušnu mrlju na svetлом obrazu; polovi se ne razlikuju. Manje vezan za čoveka od vrapca pokućara. Rubovi razređenih šuma, rečne obale i tereni sa pojedinačnim drvećem i brojnim grmljem, čak i usred njiva, naselja. Stanarica. 12-14 cm. S3

Čvorak*Sturnus vulgaris*

Naizgled crna ptica, u sezoni gnežđenja žutog kljuna, izvan nje sivosmeđeg. Kada se bolje zateglijate, otkrivate prelive svetlosti na perju, kao i pege odozgo, a zimi i odozdo. Ivice šuma, poljane sa raštrkanim drvećem,drvoredi, parkovi, voćnjaci, naselja. Stanarica. 19-22 cm. S3

Svraka*Pica pica*

Dugorepa i crno-bela, svraka je česta po ljudskim naseljima. Tereni sa pojedinačnim drvećem i žbunjem, od gradskih parkova, preko voćnjaka, do njiva. Stanarica. 40-51 cm (od čega rep 20-30 cm).

Obična travarka*Saxicola rubetra*

Smeđa ptica tamnih obraza oivičenih odozgo belom obrvom, a odozdo belim brkom. Obična po pašnjacima na gornjoj šumskoj granici, ali i po vodoplavnim livadama i utrinama. Selica. 12-14 cm.

Kukuvija*Tyto alba*

Srcastog lica i crnih očiju, odozdo bela ili narandžastosmeđa. Naseljena mesta, poljoprivredni i drugi otvoreni tereni; uglavnom se gnezdi po ljudskim objektima: štalama, crkvama i starim zgradama. Stanarica. 33-39 cm. S3

PTICE POLJOPRIVREDNIH PREDELA

čuk

modrovrana

čavka

prepelica

zeba

zimi

zelentarka

čižak

Ćuk*Otus scops*

Veoma mala, najmanja od tri naše sove sa ušnim čubama. Perje može biti smeđe ili sivo. Glasa se prepoznatljivim "ćuuk" (otuda ime). Pobrđe i nizije s raštrkanim drvećem, proređene šume, poljoprivredna područja, voćnjaci, parkovi, ruševne kuće. Jedina naša sova – prava selica. 19–21 cm. S2

Modrovrana*Coracias garrulus*

Građom poput omanje vrane (mada ne spada u njih), plave glave, grudi i trbuha, riđesmeđih leđa i modroljubičastih krila. Šumarci okruženi čistinama, otvoreni tereni s raštrkanim drvećem i grmljem,drvoredi. Rasprostranjenje i brojnost u osetnom padu. Selica. 29–32 cm. S2

Čavka*Corvus monedula*

Omanja vrana sivog potiljka i kraćeg kljuna. Litice, parkovi, njive; česta u naseljima (posebno na KiM). Stanarica. 30–34 cm.

Prepelica*Coturnix coturnix*

Mala koka prugastog, u osnovi smeđeg perja. Retko se viđa, češće se čuje njeno 'puć-pu-rić' glasanje iz žitnih polja, livada i strnjišta. Nastanjuje uglavnom nizije, ali i planinske visoravnini bez šume, npr. Pešter i Zlatibor. U Srbiji brojnost u znatnom padu. Selica, mada se pojedine duže zadržavaju, čak i zimi. 16–18 cm. S3

Zeba*Fringilla coelebs*

Najčešća i najupadljivija ptica naših šuma; sivoplava kape, rumene grudi i upadljiva bela pruga na krilu odlike su mužjaka; ženku odaje bela pruga na krilu. U letu se oba pola poznaju po belim prugama na krilima. Svi tipovi šuma, parkovi; zimi se okuplja u jata. Stanarica. 14–16 cm.

Severna zeba*Fringilla montifringilla*

Bela pruga na krilu i beli nadrepak su, zajedno sa riđim grudima i belim trbuhom odlike mužjaka. Kod nas je ova vrsta samo zimski gost, koji se u velikim jatima okuplja na voćnjacima, njivama, strnjištima i drugim otvorenim terenima. 14–16 cm.

Čižak*Carduelis spinus*

Oba pola imaju žute površi pri osnovi repa, te žuti nadrepak i prugu preko krila. Mužjak se poznaje po crnom temenu, a ženka po prugastim prljavobelim grudima. Retka vrsta četinarskih planinskih šuma, naročito sa smrćom, u blizini pašnjaka i kamenjara; zimi u većim jatima po dolinama. Stanarica. 11–13 cm.

Zelentarka*Carduelis chloris*

Mužjak je žučkastozelen, sa upadljivom jarkožutom površi na krilu i u osnovi repa. Ženka je više sivozelena, a površi na krilu i repu su bleđe žute. Ivice šuma, raštrkano drveće i grmlje, parkovi, sela; zimi, kada se okuplja u jata, i na njivama. Stanarica. 14–16 cm.

PTICE URBANIH SREDINA

obični kos

crna čiopa

divlji golub

gugutka

kukumavka

gradska lasta

seoska lasta

bela pliska

crna crvenrepka

Obični kos*Turdus merula*

Česta crna ptica žutog kljuna, ženka smeđa. Sve šume i šibljaci na svim nadmorskim visinama, parkovi. Stanarica. 24-29 cm.

Crna čiopa*Apus apus*

Gotovo potpuno crna, osim omanjeg bledog grla. Blago račvast rep. Glasa se oštrim piskom u brzom letu. Uglavnom naseljava veće gradove, gnezdi se u procepima među zgradama i putotinama litica. Selica. 17-19 cm.

Divlji golub*Columba livia*

Karakteristična siva forma sa dve pruge na krilu i belim nadrepkom podseća na pravog divljeg goluba, danas retku i ugroženu pticu klisura i planinskih litica. Bez obzira na obojenost, golubovi naseljenih mesta predstavljaju mešance divljih i raznih rasa domaćih golubova, i upravo to ukrštanje ugrožava pravog divljeg goluba, čija je brojnost u osetnom padu. Stanarica. 30-35 cm.

Gugutka*Streptopelia decaocto*

Omanji pepeljastosivi golub sa crnom kragnom i, pri uzletanju, pretežno belim repom. Naseljena mesta, parkovi, salaši, nizije s raštrkanim drvećem, voćnjaci. Stanarica. 31-34 cm.

Kukumavka*Athene noctua*

Mala i srazmerno dugonoga sova, pegava, neretko aktivna danju. Vezana za ljudska naselja ili pojedinačne objekte u poljoprivrednim predelima, u kojima se gnezdi, a lovi i na otvorenim terenima s raštrkanim drvećem. 23-28 cm. Stanarica. S3

Gradska lasta*Delichon urbica*

Plitko usečenog repa, odozdo bela, a odozgo crna sa belim nadrepkom. Kao i seoska rođaka, nastanjuje ljudska naselja bez obzira da li se radi o selima ili gradovima; povremeno se gnezdi i po liticama. Selica. 13-15 cm. S3

Seoska lasta*Hirundo rustica*

Kad kažemo 'lasta', mislimo upravo na seosku lastu, riđeg grla i račvastog repa sa karakteristično dugim spoljnim perima. Gotovo iskuljučivo naselja ili usamljeni ljudski objekti. Selica. 17-21 cm. S3

Crna crvenrepka*Phoenicurus ochruros*

Mužjak je crn sa belom površi na krilu, ženka je prljavo siva; oba pola imaju riđi rep. Ranije je naseljavala planinske predele sa kamenjarima i stenama, a u novije vreme brojna je u gradovima u dolinama. Stanarica. 13-15 cm.

Bela pliska*Motacilla alba*

Crna kapa, belo lice i, leti, crno grlo, uz naviku trzanja repa, odnosno talasast let, čine ovu vrstu lako prepoznatljivom. Polja i oranice uz vodu, rubovi naselja sa pašnjacima, obale vodenih staništa. Stanarica. 17-19 cm.

PTICE ŠUMSKIH STANIŠTA

sojka

utina

veliki detlič

šumska sova

drozd pevač

obični popić

♀

drozd imelaš

krstokljun

♂

batokljun

Sojka*Garrulus glandarius*

Omanja vrana belog nadrepka i finih, plavo-crnih pokrivnih pera na krilima. Lišćarske i mešovite šume, voćnjaci, parkovi. Stanarica. 32-35 cm.

Utina*Asio otus*

Srednje veličine, najčešća ušara naših krajeva; 'uši' obično primetne, oči narandžaste. Naseljava pre svega poljoprivredne predele, čak i naselja, a ređe šume, područja s raštrkanim drvećem; zimi se grupišu na zajedničkom dnevnom spavalištu, uglavnom po parkovima naseljenih mesta. Stanarica. 31-37 cm.

Šumska sova*Strix aluco*

Zbijena sova smeđeg ili sivog perja, krupnih crnih očiju i bez ušnih čuba. Uglavnom stare lišćarske i mešovite šume, ali i ljudska naselja, parkovi. Stanarica. 37-43 cm.

Veliki detlić*Dendrocopos major*

Najčešći i verovatno najupadljiviji od naših detlića, sa jarkocrvenim podrepkom i potiljkom. Šume na svim nadmorskim visinama, parkovi, stari voćnjaci. Stanarica. 23-36 cm.

Golub grivnaš*Columba palumbus*

Najkrupniji od naših golubova. Poznaje se po veličini, te belim panelima na vratu i krilima. Šumska vrsta koja je tek poslednjih decenija prodrla u ljudske naseobine i parkove. Stanarica. 38-43 cm.

Drozd pevač*Turdus philomelos*

Malo sitniji od običnog kosa; odozgo toplo smeđ, odozdo izrazito pegav, pokrivna pera krila odozdo narandžasta. Šume i parkovi; najčešći u planinskim bukovim, te nizijskim vodoplavnim šumama uz reke. Selica. 20-22 cm.

Drozd imelaš*Turdus viscivorus*

Krupniji od običnog kosa (naš najveći drozd); odozgo hladnije smeđ, odozdo izrazito pegav, krila odozdo bela. Otvorenije brdsko-planinske šume sa progalamom; zimi po drvoređima i rubovima zabrana u podnožju. Stanarica. 26-29 cm.

Obični popić*Prunella modularis*

ODOZGO prugast na smeđoj osnovi, sivog lica i grudi. Gnezdi se na planinama iznad 850 m.n.m., u mešovitim i četinarskim šumama, u pojusu žbunja na gornjoj šumskoj granici; zimi se spušta u nizije. Stanarica. 13-15 cm.

Krstokljun*Loxia curvirostra*

Rumena boja mužjaka i uzajamno ukršteni kljun oba pola (kojim otvara šišarke radi semena) su karakteristike ove neobične ptice. Četinarske šume, najčešći smrče i bora molike, potom u šumama crnog bora, jele i bora munike; povremeno naseljava i zasade četinara u Vojvodini. Stanarica sa izrazitim lutanjem. 15-17 cm.

Batokljun*Coccothraustes coccothraustes*

Masivna, zbijena zeba velikog kljuna kojim lomi koštice i široke svetle pruge preko krila. Lišćarske šume, parkovi i, naročito, voćnjaci; zimi se okuplja u veća jata. Stanarica. 16-18 cm.

PTICE ŠUMSKIH STANIŠTA

carić

crvendač

brezov zviždak

obični zviždak

šumski zviždak

mali slavuj

belovrata muharica

siva grmuša

crnoglava grmuša

♂

obična kukavica

dugorepa senica

Carić

Troglodytes troglodytes

Naša najmanja ptica, odozgo pretežno riđa, kratak rep obično uzdignut. Brzo skakuće kroz ko-rene i nisko žbunje. Naseljava vlažne šumovite uvale i mešovite šume sa spratom grmljem, na svim nadmorskim visinama. Stanarica. 9-10 cm.

Crvendač

Erythacus rubecula

Riđe grudi su glavna odlika za raspoznavanje ove vrste. Svuda običan po šumama, šibljacima, parkovima; češće se gnezdi u planinama, nego u nizijama. Stanarica. 12-14 cm.

Brezov zviždak

Phylloscopus trochilus

Svetlosmeđih nogu, pljosnatog temena i žućkaste obrve; sivkastozelen odozgo i prljavobeo sa primesama žućkaste odozdo. Najlakše se razlikuje od običnog zviždaka po pesmi, koja je tečna serija opadajućih tonova. Rubovi šuma, šibljaci i čistine s drvećem. Iako je samo brojna prola-znica tokom seobe, ptice koje kasne znaju i kod nas da počnu da pevaju. 11-12 cm.

Obični zviždak

Phylloscopus collybita

Crnih nogu, zaobljenog temena i bledožućkaste obrve; mutno maslinastozelenkast odozgo; odozdo prljavobeo sa primesama bledožute samo sa strane vrate. Karakteristična pesma je monotono ponavljanje "čif-čef". Šume, šibljaci, parkovi. Selica, mada svake godine poneki prezimi kod nas. 10-12 cm.

Šumski zviždak

Phylloscopus sibilatrix

Najkrupniji evropski zviždak, odaje ga jarkožuta obrva i grlo u kontrastu sa belim trbuhom. Šume i njihovi rubovi bez žbunja, posebno mešovite sa bukvom, hrastom kitnjakom i gra-bom. Selica. 11-13 cm.

Mali slavuj

Luscinia megarhynchos

Kada kažemo 'slavuj', mislimo na ovu neuglednu smeđu pticu koju, mimo glasa, odaje izrazito riđi nadrepak. Rubovi listopadnih šuma i šikara, parkovi sa dosta žbunja. Selica. 15-17 cm.

Belovrata muharica

Ficedula albicollis

Izraziti crno-beli kontrasti i kompletan beli okovratnik odaju ovu vrstu. Redovna u starim šu-mama, kako poplavnim tako i hrastovim i bukovim na većim visinama; odsustvuje iz četinar-skih šuma. Selica. 12-14 cm.

Siva grmuša

Sylvia borin

Neugledna, odozgo sivosmeđa, a odozdo prljavobela ptica, sivog kljuna i nogu; sa strane vrata ima sive površi. Gnezdi se na rubovima vlažnih listopadnih šuma u nizijama i pobrđu. Retka, brojnost je u osetnom padu. Selica. 13-15 cm.

Crnoglava grmuša

Sylvia atricapilla

Mužjak ima crnu, a ženka riđu kapu. Šume, šibljaci, parkovi sa razvijenim spratom grmlja u kome svija gnezdo; znatno ređa u planinskim nego u nizijskim šumama. Selica. 13-15 cm.

Dugorepa senica

Aegithalos caudatus

Sićušna ptica dugog repa; telesne proporcije su dovoljne za prepoznavanje. Najprimetnija zimi kada traži hranu u jatima od po 10-20 ptica. Rubovi listopadnih i mešovitih šuma, ređe parko-vi; voćnjaci, bira rubove otvorenih staništa. Stanarica. 13-15 cm (od čega rep 7-9 cm).

Obična kukavica

Cuculus canorus

Odozgo i grudi sivi, trbuš poprečno prugast. Poznaje se po glasu (zvonko "ku-ku"), držanju i silueti na grani i u letu. Nastanjuje šume, parkove, poljoprivredne predele sa grmljem i drvećem, močvare. Selica. 32-36 cm.

PTICE ŠUMSKIH STANIŠTA

velika senica

jelova senica

siva žuna

plava senica

ćubasta senica

siva senica

planinska siva senica

brgljez

vatroglavi kraljić

dugokljuni puzić

kraljić

Siva žuna*Picus canus*

Liči na zelenu žunu, ali je sitnija i razlikuje se kratkom crvenom kapom, te slabo izraženim br-kom. Najbrojnija u lišćarskim i mešovitim šumama brdsko-planinskih predela uz klisure, tako-đe drvećem oivičene reke; često se hrani na zemlji. Nigde nije brojna. Stanarica. 27-30 cm. S3

Velika senica*Parus major*

Najkrupnija i najčešća od naših senica, jedina koja ima crnu prugu sredinom grudi i trbuha. Če-sta u svim tipovima šuma, po parkovima i voćnjacima. Stanarica. 13-15 cm.

Jelova senica*Parus ater*

Jedina senica belog potiljka, što nije uvek lako uočiti; te dvostrukе bele pruge na krilima. Na gnezđenju uglavnom u četinarskim i mešovitim šumama; ponegde i u četinarima po parkovi-ma naselja u nizijama. Stanarica. 10-12 cm.

Ćubasta senica*Parus cristatus*

Poznaje se čubi, ali i po crnoj šari na obrazu koju druge senice nemaju. Iznad 900 m n.m., šume četinara, najčešće jеле i smrče, ali i mešovitog sastava; malobrojna. Stanarica. 10-12 cm. S2

Plava senica*Parus caeruleus*

Među evropskim senicama, ovo je jedina sa plavom kapom. Obična u lišćarskim šumama (ret-ka u četinarskim), voćnjacima i parkovima. Stanarica. 10-12 cm.

Siva senica*Parus palustris*

Jednolično smeđa krila, crna kapa i omanje crno grlo; najviše liči na planinsku sivu senicu. Najčešće u šumama i na njihovim rubovima uz potoke i izvore, u visokom šiblju i seoskim voć-jacima. Stanarica. 11-13 cm. S3

Planinska siva senica*Parus montanus*

Svetlijा površina na letnim perima sklopljenih krila, krupnija glava, crna kapa i veće crno glo razlikuju ovu vrstu od slične sive senice. Četinarske, lišćarske i mešovite šume, visoko šiblje (iznad 700 m n.m.), a najčešće rubovi razređenih šuma sa progalamama, voćnjaci. Stanarica. 12-13 cm.

Dugokljuni pužić*Certhia brachydactyla*

Perja boje izbrzdane kore drveća uz koju neprestano puže u potrazi za insektima, primećuje se tek kada se pokrene. Od bezmalo identičnog kratkokljunog pužića (nije prikazan) se razlikuje obojenosti delova perja i pesmom koja je kraća, glasnija i nižih tonova. Listopadne i mešovite šume, parkovi; uvek tamo gde drveće ima debelu, izbrzdanu koru. Stanarica. 12-14 cm.

Brgljez*Sitta europaea*

Izražene crne očne pruge, tankog kljuna, kratkog repa, odozgo siv. Jedina među evropskim pticama koja niz drvo silazi naglavce. Šume, parkovi; uvek se nalazi na drveću; zimi se često sa senicama udružuje u jata. Stanarica. 12-15 cm.

Vatrogлавi kraljić*Regulus ignicapillus*

Od kraljića se razlikuje prisustvom crne očne pruge i upadljive bele obrve. Gnezdi se u planin-skim četinarskim i mešovitim šumama, posebno gde ima munike, molike i omorike (iznad 1000 m n.m.); zimi silazi u nizije. Stanarica. 9-10 cm.

Kraljić*Regulus regulus*

Ovu sićušnu pticu odaje uska žuta ili narandžasta temena pruga oivičena crnim. Po četinar-skim i mešovitim šumama iznad 800 m n.m.; zimi i u čistim listopadnim šumama u nizijama. Stanarica. 8-9 cm.

PTICE PLANINSKIH ŠUMSKIH I STENOVITIH STANIŠTA

Bela čiopa*Tachymarptis melba*

Krupna čiopa izuzetno brzog leta, u kome pokazuje tamne grudi koje razdvajaju belo grlo od belog trbuha. Oko klisura, litica i zidina, po kojima se gnezdi. Selica. 20-23 cm.

Žutokljuna galica*Pyrrhocorax graculus*

Crna, sa jarkožutim kljunom, ova planinska vrana se gnezdi iznad 1350 m u zavetnini udubljenja po hladnim i vlažnim liticama i propastima. Rasprostranjenje i brojnost u Srbiji u osetnom padu. Stanarica. 36-39 cm.

Gavran*Corvus corax*

Crn, krupan kao mišar, veoma snažnog kljuna; u letu pokazuje romboidan rep. Glasa se prepoznatljivim dvosložnim "kro-karr", koje neki čuju i kao "grob-grob". Izvan gnezdilišne sezone se povremeno okuplja u veća jata. Otvoreni tereni, najčešći na kamenjarima po obroncima brda i planina; gnezdi se na litici, a u Vojvodini na dalekovodima. Stanarica. 54-67 cm (raspon krila 115-130 cm).

Lešnjikara*Nucifraga caryocatactes*

Smeđa sa belim pegama, lešnjikara je ptica planinskih četinarskih i mešovitih šuma, gde često sleće na sam vrh drveta. Karakteristično glasanje je visoko graktanje koje se nadaleko čuje. Zimi ponekad silazi u doline. Stanarica. 32-35 cm.

Kos ogrličar*Turdus torquatus*

Crni kos belih grudi, ne može se zameniti ni za koju drugu pticu. U planinama, u pojusu kržljave bukve i četinara na gornjoj šumskoj granici, gde ima kamenjara i pašnjaka. Stanarica. 24-27 cm.

Planinska trepteljka*Anthus spinoletta*

U periodu gnezđenja je odaju bledoružičaste grudi; odozgo je sivkasta. U Srbiji se viđa iznad 1250 m nadmorske visine na planinskim pašnjacima i rudinama s kamenjem i pojedinačnim grmljem. Zimi silazi u doline. Stanarica. 15-17 cm.

Puzgavac*Tichodroma muraria*

Siva ptica brdsko-planinskih klisura i vlažnih litica niz koje se sliva voda, stapa se sa sivom krečnjačkom podlogom i veoma teško primećuje – tek kada raširi krila boje crnog vina. Retka gnezdarica; svega oko 10 parova u centralnoj Srbiji. Zimi se spušta u doline i tada se viđa na građevinama. Stanarica. 15-17 cm.

Šumska trepteljka*Anthus trivialis*

Bledoružičaste noge i prugaste žučkastosmeđe grudi treba da pomognu u određivanju ove vrste. Poznaje se po treperavoj pesmi koju peva u letu; sleće na vrhove drveća. Ivice svih vrsta šuma i veći proplanci; tokom seobe strnjišta i kukuruzišta. Selica. 14-16 cm.

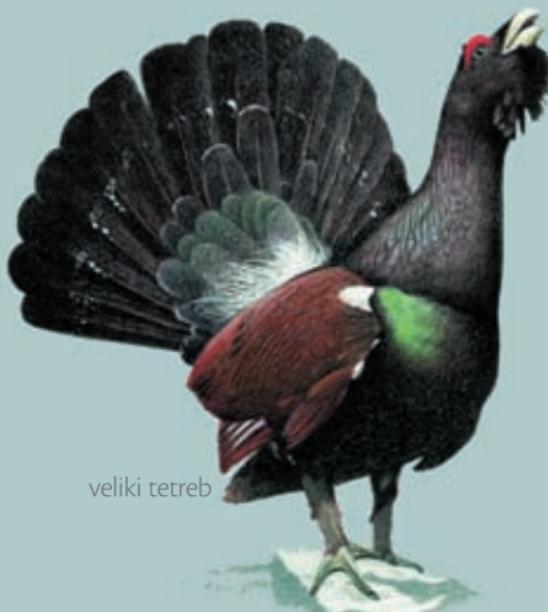
Obična beloguza*Oenanthe oenanthe*

Oba pola pokazuju karakteristično obojen crno-beli rep (otuda ime). Mužjak ima crne obraze, belu obrvu, te sivo teme i leđa; ženka tamne obraze, ali je odozgo smeđa a odozdo žučkasto-smeđa. Otvoreni tereni, livade i pašnjaci, peščane dine, gole padine, rudine; svuda gde ima krunog kamenja. 14-17 cm. Selica. S3

Planinski popić*Prunella collaris*

Kestenjastih bokova i pirogastog grla, sa dve bele pruge preko krila. Slabo obrasle visoravn i kamenite padine iznad 1500 m. n.m.; zimi se spušta niže. Redak, kod nas se gnezdi na samo nekoliko područja, uključujući Staru planinu. Stanarica. 15-18 cm.

PTICE PLANINSKIH ŠUMSKIH I STENOVITIH STANIŠTA

Veliki tetreb*Tetrao urogallus*

Krupna koka tamne boje (mužjak) ili sivosmeđe sa tamnim šarama (ženka). Pri udvaranju, mužjak lepezano širi veliki rep. Planinske četinarske i mešovite šume. Teško se opaža, a zadržava se i na drveću i na tlu. Na ivici je izumiranja; najbrojniji je na Prokletijama, a ima ga još na Šar-planini, Tari, Kamenoj gori, Staroj planini i, možda, Goliji. Stanarica. 58-90 cm.

Sivi soko*Falco peregrinus*

Krupan soko (kao vrana), upadnjivog, crnog brka. Odozgo sivi; odozdo prugasti, odrasli počeno, a mlađi uzdužno. Ravnomerno raspoređen po brdsko-planinskim krajevima gde ima litica i klisura; zimi je oko i u naseljima. Stanarica, ali je svuda redak. 38-48 cm.

Šumska šljuka*Scolopax rusticola*

Teška, zbijena, dugačkog kljuna. Gotovo je nemoguće opaziti ovu šumsku pticu boje uvelog lišća; vidljiva jedino u vreme gnezđenja kada mužjak nadleće svoju teritoriju u sumrak i svitanje. Planinske šume sa dubokom, vlažnom steljom i progalamama; ponekad se gnezdi i u pobrđu i nizijama; hrani se na vlažnom i mekom tlu. Uglavnom selica, iako manji broj svake godine prezimi. 33-38 cm (kljun 6-8 cm). S3

Zimovka*Pyrrhula pyrrhula*

Krupna, zbijena ptica kratkog kljuna i belog nadrepka. Oba pola dele crnu kapu, ali mužjak ima rumene grudi, a ženka sivosmeđe. Uglavnom u četinarskoj ili bukovo-četinarskoj šumi, u blizini progala i potoka. Stanarica. 16-18 cm.

Crna žuna*Dryocopus martius*

Najveći od evropskih detlića, veličine vrane; crna, crvenog temena. Prepoznatljiva ali se u šumi teško opaža, poznaje se po načinu dobivanja o stablo, bučnom i vibrantnom nizu dvostrukih tonova. Šume, posebno bukove i mešovite, te stare šume hrasta lužnjaka i topole. Stanarica. 40-46 cm.

Buljina*Bubo bubo*

Najveća sova, krupnog, zbijenog tela, snažnih kandži, narandžastih očiju i izraženih 'ušiju'. Glasa se dubokim "huu-u". Retka, nastanjuje stare šume i stenovite brdsko-planinske klisure. Stanarica. 59-73 cm. S3

Konopljarka*Carduelis cannabina*

Rumeno čelo i grudi mužjaka, u kombinaciji sa kestenjastim leđima, odlike su za identifikaciju. Ženka je smeđa, prugastih grudi. Otvoreni tereni sa niskim drvećem ili žbunjem, živice, voćnjaci, prevashodno po brdsko-planinskim krajevima; zimi na otvorenijim staništima, kao što su njive, slatine i pašnjaci. Stanarica. 12-14 cm. S2

Leganj*Caprimulgus europaeus*

Perja boje uvelog lišća, leganj je noćni lovac na insekte širokog zeba kojim hvata plen u letu. Pesma, koju izvodi po mraku, je dugotrajno, insektoliko zrikanje. Pašnjaci sa grmljem i drvećem, utrine, šumska područja s raštrkanim drvećem, krčevine; viđa se kako leži po tlu i putevima. Selica. 24-28 cm. S2

Mali vranac*Phalacrocorax pygmeus*

Upola manji od dva naša kormorana; proporcionalno kraćeg kljuna u odnosu na glavu, te dužeg repa. Gnezdi se uz čaplje u nekoliko kolonija u Vojvodini i Negotinskoj krajini, zimi se sreće po gotovo svim većim vodenim površinama, a posebno je brojan u Beogradu (više hiljada). Stanarica. 48-49 cm. S1

Patka njorka*Aythya nyroca*

Pretežno mrka patka (na suncu se perje presijava riđe), poznaje se po belom podrepku kod oba pola. Nigde nije brojna; nastanjuje prevashodno vojvođanske ribnjake, ređe delimično obrasle bare, retka u centralnoj Srbiji. Selica, vrlo retko prezimi. 39-43 cm. S1

Belobrka čigra*Chlidonias hybridus*

Beli obrazni (otuda ime) razdvajaju crnu kapu od sivih grudi i trbuha. Poznaje se po brzom i nepredvidivom letu i silovitom obrušavanju u vodu. Naseljava nezarasle bare sa vodenim oknima, ribnjake, akumulacije, sa plutajućom vegetacijom na kojoj uglavnom pravi gnezda. Selica. 24-28 cm. S3

Beloglavi sup*Gyps fulvus*

Masivan strvinar teškog tela i širokih krila; odrasle ptice imaju belu paperjastu kragnicu pri osnovi vrata, mlade imaju smeđu kragnu. Gnezdi se kolonijalno po stenama u klisurama Uvca, Mileševke i Trešnjice. Brojnost u Srbiji je u porastu zbog unapređenja zaštite i prihranjivanja. Stanarica, odrasle ptice uglavnom borave na širem prostoru gnežđenja dok mlade ptice lutaju na velikim distancama. 95-110 cm (raspon krila 230-265 cm).

Pčelarica*Merops apiaster*

Žutog grla i plavih grudi i trbuha trbuha, kestenjastog temena i žutih pleća, ne može se zametnuti ni sa kojom drugom pticom. Koristi žbunove i električne vodove kao osmatračnicu odakle prate leteće insekte. Travnate nizije ili pobrđe, poljoprivredni predeli s raštrkanim drvećem i grmljem, često blizu reka. Gnezdi se kolonijalno u rupama u strmim lesnim odsecima, rečnim obalama i kopovima. Selica. 25-29 cm. S3

Belorepan*Haliaeetus albicilla*

Najveći orao Evrope; odrasle odlikuje masivni žuti kljun i romboidni beli rep; mladi tamniji, uključujući taman kljun i rep. Redovna ali retka gnezdarica poplavnih šuma uz reke, bare i ribnjake. Stanarica nizijskih predela, odrasle ptice stalno na svojoj teritoriji, dok mlade lutaju. 76-92 cm (raspon krila 190-240 cm). S1

Planina Tara (kanjon reke Drine)

Preko 7500 područja u skoro 170 zemalja je do sada steklo status IBA. U Srbiji je do sada identifikovano 35 IBA područja:

1. Gornje podunavlje	27. Jerma
2. Subotička jezera i pustare	28. Suva planina
3. Ribnjak Bećej	29. Stara planina – Vidlič
4. Jegrička	30. Sićevačka klisura
5. Koviljski rit	31. Zlotska klisura – Dubašnica
6. Fruška gora	32. Resavska klisura
7. Bosutske šume	33. Dubovac – ram
8. Zasavica	34. Đerdapska klisura
9. Obedska bara	35. Mala vrbica
10. Dunavski lesni odsek	
11. Pašnjaci velike droplje	
12. Slano kopovo	
13. Carska bara	
14. Ribnjak uzdin	
15. Vršački breg	
16. Deliblatska peščara	
17. Planina cer	
18. Valjevske planine	
19. Planina tara	
20. Ovčarsko-Kablarska klisura	
21. Uvac – Mileševka	
22. Kopaonik	
23. Prokletije	
24. Šar-planina	
25. Pčinja	
26. Vlasina	

Zasavica

PODRUČJA OD MEĐUNARODNOG ZNAČAJA ZA PTICE

Program međunarodno značajnih područja za ptice (Important Bird Areas ili IBA) BirdLife Internationala (www.birdlife.org) uz pomoć domaćih stručnjaka radi na identifikaciji IBA područja, njihovom monitoringu i zaštiti.

Područje stiče status IBA ukoliko ispunjava stroge kriterijume zasnovane na prisustvu ugroženih vrsta ptica i njihovo brojnosti. Kriterijumi su međunarodno prihvaćeni i standardizovani, te naučno odbranjivi.

Ptice su dobri indikatori bogatstva biodiverziteta, te se otuda koriste za određivanje područja koja treba zaštiti. Iako je IBA mreža zasnovana na bogatstvu ptičjeg sveta, zaštita ovih područja doprinosi očuvanju velikog broja drugih životinja i biljaka.

GORNJE PODUNAVLJE (br. 1 na mapi)

Gornje Podunavlje međunarodno značajnim čini čak 12 vrsta ptica, među njima i *vodeni bik*, *čapljića*, *kašičar*, *patka njorka*, *crna lunja* i *belovratna muharica*. Unutar IBA je do sada zabeleženo preko 230 vrsta ptica od čega oko 160 gnezdarica. Predstavlja najznačajnije nacionalno gnezdilište *orla belorepana* i *crne rode*, kao i *divlje guske*.

IBA zauzima 30.000 ha, i

zahvata prostrano plavno područje uz Dunav (od 1434 do 1368 rečnog kilometra), naspram Kopačkog rita u Hrvatskoj i nacionalnog parka „Dunav-Drava” u Mađarskoj. Veliki kompleksi aluvijalnih šuma hrasta, jasena, vrbe i topole, prošarani barama, livadama i dunavcima. Deo kompleksa odvojen od Dunava nasipima. Veći deo IBA je Specijalni rezervat prirode „Gornje Podunavlje” proglašen 2001. Ugrožavajući faktori su podizanje plantaža topola na prirodnim staništima, nestajanje pašnjaka i vlažnih livada, poremećaj vodnog režima, uzneniranje. Preduzet niz mera aktivne zaštite i revitalizacije ugroženih staništa, kao i monitoring značajnih vrsta.

SUBOTIČKA JEZERA I PUSTARE (2)

Ukupno 11 vrsta ptica čini područje međunarodno značajnim, između ostalih i *crvena čaplja*, *žuta čaplja*, *patka njorka*, *siva vetruska*, *bregunica*, *pčelarica* i *trstenjak cvrkutić*. Bogatstvo faune ptica obuhvata oko 250 zabeleženih vrsta od čega u gnezdarice spada oko 140 vrsta. IBA predstavlja najznačajnije nacionalno gnezdilište *modrovrance*, *crnovratog gnjurca*, *ridoglage patke*, *brkate senice* i *sivog svračka*.

IBA zauzima 20.000 ha i zahvata deo Bačke uz mađarsku granicu, uključujući i Ludaško i Palićko jezero, Selevenjsku pustaru, Subotičku peščaru, Mali pesak i ribnjak Kapetanski rit sa okolnim slatinama. IBA zahvata značajne komplekse peščarskih, stepskih, šumo-stepskih i slatinskih staništa na severu Vojvodine, sa posebno vrednom dolinom reke Kireš. Na području IBA postoje četiri zaštićena prirodna dobra. Ugrožavajući faktori su eutrofikacija, korišćenje pesticida i đubriva, uzneniranje, eroziju zemljišta, unošenje alohtonih vrsta, itd. Preduzete mere aktivne zaštite, revitalizacija staništa, razvijen monitoring.

RIBNJAK BEČEJ (3)

Šest vrsta ptica čini područje međunarodno značajnim, među njima *crvena čaplja* i *sabljarka*. Bogatstvo faune ptica obuhvata oko 170 zabeleženih vrsta od čega u gnezdarice spada oko 90 vrsta. Ribnjak predstavlja najznačajnije nacionalno gnezdilište *gaka*, *žute čaplje*, *velike bele čaplje* i *kašičara*, a u novije vreme i jedno od najvrednijih gnezdilišta *malog vranca*.

IBA zauzima 4000 ha i nalazi se u blizini reke Tise i Velikog Bačkog kanala, između Bečeja i Bačkog Gradišta i uglavnom zahvata prostor šaranskog ribnjaka „Bečej”, kao i deo Mrtve Tise. Osim prostora pod ribnjakom, IBA zahvata komplekse pašnjaka i plavnih zona reke i mrtvaja. Ribnjak ima površinu od preko 700 ha bazena sa barskom vegetacijom. U toku je izrada studije za zaštitu Mrtve Tise i Bisernog ostrva, a postoje inicijative i za zaštitu samog ribnjaka ili njegovog dela sa kolonijom čaplji i kormorana, koja je jedna od dve najveće u Srbiji. Ugrožavajući faktori su uzneniranje i proganjanje ptica na ribnjaku, korišćenje pesticida i đubriva, melioracije, itd.

JEGRIČKA (4)

Ukupno 12 vrsta ptica čini područje međunarodno značajnim, između ostalih i *riđovrati gnjurac*, *čapljica gak*, *žuta čaplja*, *crvena čaplja*, *patka njorka*, *barski petlić*, *rusi svračak*. Da sada je zabeleženo oko 160 vrsta ptica, od čega u gnezdarice spada oko 110 vrsta. IBA predstavlja najznačajnije nacionalno gnezdilište *vodenog bika*, *plovke kašikare*, *eje močvarice*, *sivog barskog petlića*, *belobrke čigre*, *cvrčića trščara*, *brkate senice*, *barske strnadice* i *modrovoljke*.

IBA zauzima 5400 ha i zahvata 64 km toka Jegričke, posebno značajne unutar meliorisanih i u poljoprivrednu prevedenih prostora Bačke. Veći deo Jegričke ima otvorene vodene površine i prostrane trščake, dok je nizvodni deo pretvoren u šaranski ribnjak sa regulisanim režimom voda. Najlakši pristup području je od Žablja, Gospodinaca i Temerina. Osim vodotoka, IBA zahvata vodena staništa kod šećerane, vlažne livade i pašnjake uz Žabalj. Na području IBA nalazi se Park prirode „Jegrička”, proglašen 2005. Ugrožavajući faktori su uz nemiravanje i proganja ptica, korišćenje pesticida i đubriva, melioracije, itd.

KOVILJSKI RIT (5)

Dve vrste ptica čine područje međunarodno značajnim: *crna roda* sa procenjenih 8-10 gnezdečih parova i *orao belorepan* sa 4-6 parova. Ostale značajne vrste prostora su *bela roda*, brojna u Kovilju i Gardinovcima, te *crna lunja*, *osičar*, *zelena žuna*, *žuti voljič*. Na području IBA je do sada zabeleženo oko 175 vrsta ptica, od čega oko 130 gnezdarica.

IBA zauzima 5500 ha i zahvata prostrano plavno područje uz Dunav (od 1252 do 1228 rečnog kilometra), sa obe strane reke, obuhvatajući Koviljski rit, Krčedinsku i Ločku adu, kao i Petrovaradinski rit. Veliki kompleksi aluvijalnih šuma jasena, vrbe i topole, sa brojnim barama i dunavcima. Znatan deo je preveden u plantaže topola i vrba. Posebno je za migraciju ptica važna Krčedinska ada sa sačuvanim plavnim pašnjacima i depresijama. Veći deo IBA je Specijalni rezervat prirode „Koviljsko-petrovaradinski rit”, proglašen 1997. Ugrožavajući faktori su podizanje plantaža topola na prirodnim staništima, nestajanje pašnjaka i vlažnih livada, poremećaj vodnog režima, uz nemiravanje. Preduzet niz mera aktivne zaštite i revitalizacije ugroženih staništa, kao i monitoring.

FRUŠKA GORA (6)

Osam vrsta ptica čini područje međunarodno značajnim, među njima i *orao kliktaš*, *stepski soko*, *čuk*, *šumska ševa*. Do sada zabeleženo preko 170 vrsta ptica, od čega oko 135 gnezdarica. Predstavlja jedino nacionalno gnezdilište za *orla krstaša* (3 para) i jedino dokazano za *crnovratu muharicu*, a takodje i jedino gnezdilište u Vojvodini za *crnoglavu strnadicu* i *kosa kamenjara*. U starim šumama u uvalama potoka gnezdi se *crna roda*. Na hranilištu za grabljivice okuplja se i do 15 krupnih orlova.

IBA zauzima 42.000 ha i čini najveće brdovito šumsko prostranstvo u Vojvodini, sa ukupno 25.000 ha šuma, i jedinstvene ostatke stepskih zajednica u podnožju od velikog značaja za faunu ptica. Pruža se u dužini od 100 km, od hrvatske granice na istok do Krčedina. Nadmorska visina 100-539 m n.m. Veći deo IBA je Nacionalni park, proglašen 1960. Ugrožavajući faktori su uz nemiravanje, širenje naselja i infrastrukture, nestajanje pašnjaka i livada, prekomernu

seću šuma, korišćenje biocida i đubriva. Preduzet je niz mera aktivne zaštite uključujući izgradnju hranilišta za krupne grabljivice, postavljanje veštačkih platformi za gnezđenje, sankciju osetljivih staništa.

BOSUTSKE ŠUME (7)

Četiri vrste ptica čine područje međunarodno značajnim: *crna roda*, *bela roda*, *orao beforepan*, *šumska sova*. Do sada je zabeleženo oko 140 vrsta ptica, od čega oko 110 gnezdarica. IBA predstavlja jedno od nekoliko najvažnijih gnezdilišta *orla beforepana* i *crne rode* u Srbiji, a značajno je za zimsko zadržavanje *crnog orla*. Druge vredne vrste uključuju *crnu lunju* i *crnu žunu*.

IBA zauzima 17.500 ha šuma i čini najveće šumsko prostranstvo pod hrastom lužnjakom u državi. Naslanja se na granicu sa Hrvatskom i zajedno sa šumama basena Spačeve čini najveći evropski kompleks lužnjakovih šuma. IBA je u postupku objedinjavanja zaštite postojećih šest manjih šumskih rezervata. Ugrožavajući faktori su uz nemiravanje, nestajanje vlažnih livada i bara, melioracija, izostanak prirodnog podmladjivanja hrastovih šuma, prekomerna seča starih stabala, korišćenje biocida.

ZASAVICA (8)

Dve vrste ptica čine područje međunarodno značajnim, a to su *gak* i *barski petlić*. Predstavlja značajno mesto prolećnog zadržavanja ugrožene *patke njorke*, kao i mesto zimovanja *malog vranca*. Brojna su jata šljukarica, a u sve većem broju se pojavljuje i *kašičar*. IBA je najvažnije mesto ishrane mešovite kolonije čaplji u blizini. Na području Zasavice je do sada zabeleženo 182 vrste ptica, od čega 90 gnezdarica.

IBA zauzima 5200 ha i čini je vodotok reke Zasavice, dug oko 30 km, sa brojnim poplavnim depresijama i šumskim zabranima. Snadbeva se vodom iz podzemnih izvora u blizini Drine. Valjevac je centralni deo područja i najveći je pašnjak u severozapadnoj Srbiji. Područje IBA je gotovo u potpunosti uključeno u granice Specijalnog rezervata prirode proglašenog 1997. Zasavica je nominovana za Ramsarsko područje. Ugrožavajući faktori su uz nemiravanje, podizanje plantaže topola, zarastanje barskih i livadskih staništa, melioraciju, korišćenje biocida i đubriva, neadekvatno odlaganje otpada. Preduzete su brojne mere aktivne zaštite ptica i njihovih staništa, uspostavljen je monitoring i vršena promocija u javnosti.

OBEDSKA BARA (9)

Čak 16 vrsta ptica čine područje međunarodno značajnim, između ostalih *čapljica*, *gak*, *bela roda*, *stepski soko*, *sivi barski petlić*, *vodomar*, *zeleni žuna*, *seoski detlić*, *srednji detlić*, *obični cvrčić*, *crnoglava grmuša*, *belovrata muharica*, *dugokljuni pužić*. Na području IBA je do sada zabeležena 221 vrsta ptica, od čega oko 145 gnezdarica. Predstavlja posebno značajno mesto gnezđenja barskih i šumskih ptica i jedno od najvažnijih gnezdilišta *orla beforepana* i *crne rode* u Srbiji. Čuvena u svetu, mešovita kolonija čaplji i kormorana broji osam vrsta i povremeno preko 700 gnezdećih parova.

IBA zauzima 23.000 ha jedinstvenih staništa mozaičnog rasporeda, sa šumama, barama i livadama. Debela gora, površine 320 ha, sa hrastovima lužnjacima starim preko 300 godina je jedinstvena u svetu. IBA je zaštićeno kao Specijalni rezervat prirode od 1994, a Ramsarsko područje je od 1977. Ugrožavajući faktori su podizanje zasada plantažnih topola, nestajanje bara

i livada, melioracija, izostanak prirodnog podmladjivanja hrastovih šuma, korišćenje biocida i đubriva. Preduzete su brojne mere aktivne zaštite ptica, realizovani različiti projekti, podignuto 'ostrvo ptica'. Uspostavljen je monitoring i već tradicionalni međunarodni ekološki kamp.

DUNAVSKI LESNI ODSEK (10)

Tri vrste ptica čine područje međunarodno značajnim: *mali vranac*, *vetuška* i *pčelarica*. IBA predstavlja značajno mesto zimskog okupljanja ptica vodenih staništa na Dunavu. Vrste zabeležene unutar IBA uključuju i *orla beforepana*, *crnu rodu*, *gusku crvenovoljku*, kao i *malog vrana*, *kašičara*, itd. Do sada je zabeleženo oko 120 vrsta ptica, od čega oko 70 gnezdarica. Na visokim lesnim odsecima iznad reke postoje hiljade rupa za gnežđenje *bregunica* i *pčelarica*, a u njima su brojne gnezdarice i *vetuške* i *kukumavke*.

IBA zauzima 2500 ha koji čine najveći kompleks lesnih tvorevina u zemlji, impozantnih dimenzija. Do njega se najlakše dolazi od auto-puta preko Banovaca ili Slankamena i Surduka. Područje IBA je predloženo za zaštitu. Ugrožavajući faktori su uznemiravanje, divlja gradnja, kopanje lesa, korišćenje biocida.

PAŠNJACI VELIKE DROPLJE (11)

Četiri vrste ptica čini područje međunarodno značajnim: *velika dropљa*, *kašičar*, *siva vetuška*, *sivi svračak*. Bogatstvo faune ptica obuhvata oko 170 zabeleženih vrsta, od čega u gnezdarice spada oko 115 vrsta. IBA predstavlja jedino nacionalno gnezdilište *velike dropљe* sa ukupno 30 jedinki, a tokom reproduktivnog perioda šepuri se do 11 mužjaka. Područje je i najznačajnije nacionalno gnezdište za *ritsku sovu* i *noćnog potrka*.

IBA zauzima 8000 ha i zahvata severni deo Banata, blizu rumunske i mađarske granice. Vredni lokaliteti unutar IBA su Jaroš i Vajlerka, a planira se proširenje granica rezervata i IBA na Kočovat, Siget i Crni rit. IBA zahvata najveće nacionalne komplekse pašnjaka na stepskim i slatinskim staništima u regionu rečice Zlatice. Na području IBA postoji Specijalni rezervat prirode "Pašnjaci velike dropљe" od 1997. Ugrožavajući faktori su korišćenje pesticida i đubriva, uznemiravanje, unošenje alohtonih vrsta, itd. Preduzete su brojne mere aktivne zaštite velike dropљe, čuvanje jedinki, sejanje kultura za ishranu i gnežđenje, revitalizacija staništa, razvijen je monitoring.

SLANO KOPONOVO (12)

Dve vrste ptica čine područje međunarodno značajnim: *sabljarka* i *morski žalar*. Bogatstvo faune ptica obuhvata oko 140 zabeleženih vrsta, od čega u gnezdarice spada oko 90 vrsta. IBA predstavlja najznačajnije nacionalno gnezdilište *modroviane*, *cmovratog gnjurca*, *riđoglavе patke*, *brkate senice* i *sivog svračka*. Tokom jesenje i prolećne seobe tu se okuplja preko 20.000 ždralova, 10.000 gusaka i preko 30.000 raznih vrsta šljuka - rica i pataka.

IBA zahvata najveća i nojočuvanja slatinska područja u Srbiji, zauzima 2660 ha i nalazi se u srednjem Potisju sa banatske strane, kod Novog Bečeja. Sastoje se od lokaliteta Veliko Kopovo, Među Kopovo i Šoškopo (poslednje je slatkovodno). Slano jezero je veći deo godine pod vodom i izuzetno je stanište vodenih ptica. Okolni tereni su pašnjaci ili oranice. Na području IBA postoji Specijalni rezervat prirode "Slano Kopovo" od 2001. Ugrožavajući faktori su poremećaj vodnog režima i isušivanje, korišćenje pesticida i đubriva, uzneniranje, unošenje alohtonih vrsta, itd. Preduzete brojne mere aktivne zaštite, otkup privatnog zemljišta i čuvanje, revitalizacija staništa, razvijen je monitoring.

CARSKA BARA (13)

Ukupno 17 vrsta ptica čine područje međunarodno značajnim, između ostalih *mali gnjurac*, *vodenik bik*, *čapljica*, *gak*, *žuta čaplja*, *velika bela čaplja*, *crvena čaplja*, *kašičar*, *patka njorka*, *obični galeb*, *pčelarica*, *obična crvenrepka*, *obični cvrčić* i *sivi svračak*. Do sada je zabeleženo oko 250 vrsta ptica, od čega oko 140 gnezdarica. Ovo područje je na nacionalnom nivou najznačajnije gnezilište *riđoglave patke*, te plovki *čegrtuše* i *grogotovca*, kao i *divlje guske*.

Prisutno je i nekoliko kolonija čaplji i kormorana, koje mogu pojedinih godina dostići brojnost od 1000 parova. Periodično se gnezdi *mali vranac*, a sve češći je *orao beforepan*.

IBA zauzima 9300 ha i zahvata prostrano plavno područje između Novog Begeja i naselja Belo Blato, kao i prostrani kompleks šaranskog ribnjaka Ečka. Kroz područje se pruža korito Strogog Begeja. Na lokalitetima Tiganjica, Perleska bara, Traktor bara, Botoški i Farkaždinski rit, prostiru se veliki kompleksi vodenih staništa sa plavnim livadama, barama, vodenim okнима i jezerima, tršćacima i šumama vrbe. Posebno je vredna Carska bara i Vojtina mlaka. Manji deo IBA je Specijalni rezervat prirode "Stari Begej-Carska bara", proglašen 1994. Ugrožavajući faktori su eutrofizacija i sukcesija staništa što vodi ka nestajanju osetljivih ekosistema, ispuštanje otpadnih voda ribnjaka Ečka u rezervat što izaziva zamuljivanje, poremećaj vodnog režima, uzneniranje. Preduzet je niz mera aktivne zaštite vrsta i ugroženih staništa, razvijen je monitoring.

RIBNJAK UZDIN (14)

Ukupno 14 vrsta ptica čini područje međunarodno značajnim, između ostalih i *mali vranac*, *vodenik bik*, *gak*, *velika bela čaplja*, *crvena čaplja*, *crna roda*, *bela roda*, *kašičar*, *riđoglava patka*, *prdavac* i *sabljarka*. Bogatstvo faune ptica obuhvata oko 200 zabeleženih vrsta, od čega u gnezdarice spada oko 120 vrsta. Na ribnjaku, kao i u Uzdinskoj šumi, nalaze se gnezdilišta čaplji i drugih barskih ptica. Područje predstavlja najznačajnije nacionalno gnezdište za *patku njorku*, *muljaču* i *belobrku čigru*, čija brojnost fluktuirala. Tokom seobe i povremeno zimi na području ribnjaka se zadržava više od 20.000 različitih vrsta pataka, gusaka, čaplji i šljukarica.

IBA zauzima 5500 ha i nalazi se uz reku Tamiš u Banatu i pre svega zahvata prostor šaranskog ribnjaka "Uzdin", površine oko 500 ha, kao i okolne pašnjake, šume, slatine i sam rok reke. Na području IBA postoji omanje prirodno dobro Uzdinska šuma, dok sam ribnjak nije pod zaštitom. Ugrožavajući faktori su uzneniranje i proganjanje ptica na ribnjaku, korišćenje pesticida i đubriva, melioracija, pošumljavanje čistina plantažama topola, itd.

VRŠAČKI BREG (15)

Pet vrsta ptica čini područje međunarodno značajnim: *orao klikaš*, *siva žuna*, *zelena žuna*, *seoski detlić* i *mali slavuj*. Do sada je zabeleženo oko 150 vrsta ptica, od čega oko 90 gnezdarica.

IBA predstavlja jedino vojvođansko gnezdilište za čitav niz ptica: *dugorepu sovu*, *orla zmijara*, *kratkoprstog kopca*, *potočnu plisku*, *planinskog detlića* i *strnadicu kamenjarku*. Za šumsku šljuku je to najveće gnezdilište u Vojvodini.

IBA zauzima 10.500 ha i čini brdovito šumsko prostranstvo na krajnjem jugoistoku Banata, na spoju Panonske nizije i Karpatskog masiva, sa ukupno 5000 ha šuma i značajnim ostacima

stepskih zajednica u podnožju. Proteže se od Vršca na istok do rumunske granice. Dužina masiva je 20 km sa nekoliko jasno izdvojenih vrhova: Breg, Lisičja glava, Gudurički vrh i Palež. Prostrane šumske zajednice su izgrađene od više vrsta drveća, sa dominacijom hrasta, bukve, lipe, jasena i graba. Donje rubove povrđa uokviruju manja naselja i saobraćajnice. Na severnoj strani ispod šumovitog masiva nalazi se za ptice izuzetno značajan Mali rit. Nadmorska visina 90-641 m n.m. (najviši vrh Vojvodine). Veći deo IBA je Predeo izuzetnih odlika „Vršačke planine“, proglašen 2005. Ugrožavajući faktori su eksploracija starih šuma, širenje infrastrukture, uzinemiravanje, korišćenje pesticida i đubriva. Preduzet je niz mera aktivne zaštite uključujući izgradnju hranilišta za krupne grabljivice, čišćenje livadskih i barskih staništa, postavljanje veštačkih duplija za gnežđenje sova, itd.

DELIBLATSKA PEŠČARA (16)

Devet vrsta ptica čini područje međunarodno značajnim, između ostalih *vijoglava*, *siva žuna*, *šumska ševa*, *poljska ševa* i *obična travarka*. Bogatstvo faune ptica obuhvata oko 180 zabeleženih, od čega u gnezdarice spada oko 120 vrsta. Područje je naročito poznato po pticama grabljivicama, a posebno vredne gnezdarice su *stepski soko*, *osičar* i, od skora, *patuljasti orao*. IBA predstavlja i najznačajnije nacionalno gnezdište *legnja*, *malog slavuha*, *pegave grmuše* i *rusog svračka*.

IBA je najveća evropska peščara, obuhvata 38.000 ha i

zauzima krajnji jugoistok Banata. Imala je izuzetno vredne kompleksne stepskih, peščarskih, šumoskupljivih i barskih staništa, sa jedinstvenim biodiverzitetom. Najveći deo IBA je od 2002. zaštićen kao Specijalni rezervat prirode „Deliblatska peščara“. Ugrožavajući faktori su pošumljivanje stepskih i peščarskih staništa, šumski požari, korišćenje pesticida i đubriva, uzinemiravanje, unošenje alohtonih vrsta, itd. Preduzete su brojne mere aktivne zaštite poput čišćenja stepskih pašnjaka zaraslih glogom, revitalizacije staništa, izgradnje hranilišta za krupne grabljivice. Razvijen je monitoring.

PLANINA CER (17)

Tri vrste ptica čine područje međunarodno značajnim: *seoski detlić*, *šumska ševa* i *rusi svračak*. Ranije su se na Ceru gnezdili *orlovi krstaš* i *kliktaš*, ali su nestali krajem 20. veka. Na području IBA je do sada zabeleženo oko 140 vrsta ptica, od čega oko 95 gnezdarica. Poslednjih godina je značajno povećana populacija *osičara*, a Cer predstavlja najveće gnezdilište šumske

Šljuke u severozapadnoj Srbiji, sa redovnim svadbenim letovima mužjaka u proleće.

IBA zauzima 10.200 ha i čini blago zatalasana planina na rubu Panonske nizije u Mačvi, između Loznice i Šapca. Planina je gotovo sasvim pod šumama hrasta, bukve, lipe i graba, dok je u novije vreme podignuto doista zasada četinara na nekadašnjim goletima i pašnjacima. Nadmorska visina 120-687 m n.m. IBA nije pod

zvaničnom zaštitom, iako postoje planovi za zaštitu u narednom periodu. Glavni negativni faktor je nekontrolisana seča starih šuma i njihovo opšte podmlađivanje, pošumljavanje preostalih termofilnih goleti, unošenje alohtonih vrsta. Delimično i poljoprivreda.

VALJEVSKЕ PLANINE (18)

Dve vrste ptica čine područje međunarodno značajnim: *suri orao* i *ćuk*. Do sada je zabeleženo oko 130 vrsta ptica, od čega oko 95 gnezdarica. Svakako najveća atrakcija ovog područja je

kolonija *beloglavog supa* koja broji do 15 parova i smeštena je u klisuri reke Trešnjice. Od značajnih vrsta treba još izdvojiti *sivog sokola*, *buljinu*, *kamenjarku*, *goluba duplaša*, *kosa kamenjara*, *senicu šljivarku* i *strnadiću kamenjarku*.

IBA zauzima 11.000 ha i čini planinski sistem srednje visine uz reku Drinu, između Valjeva i Bajine Bašte, u koji spa-

daju planine Medvednik, Jablanik, Bobija, Povlen i Maljen. Stene, kamenjari i sipari sa klisurom reke Trešnjice kao glavnim obeležjem. Prirodne listopadne šume veoma raznolikog sastava na krečnjaku, ispresecane brojnim potocima i prošarane pašnjacima, livadama, voćnjacima i selima. Nadmorska visina 280-1247 m n.m. IBA je delimično zaštićeno. Godine 1995. je proglašen Specijalni rezervat prirode „Klisura reke Trešnjice“. Negativni faktori uključuju nekontrolisanu seču šuma, pošumljavanje goleti, unošenje alohtonih vrsta, upotrebu pesticida i đubriva, uznemiravanje i krivolov. Aktivna zaštita se pre svega odnosi na formiranje namenskog hranilišta za ptice grabljivice, koje funkcioniše od 1987. i pomaže očuvanju kolonije *beloglavih supova*. Preduzimane su kampanje za prestanak trovanja grabljivaca.

PLANINA TARA (19)

Šest vrsta ptica čini područje međunarodno značajnim: *suri orao*, *sivi soko*, *ćuk*, *siva žuna*, *zelena žuna* i *obična crvenrepka*. Do sada je zabeleženo oko 140 vrsta ptica, od čega oko 95 gnezdarica. Na Tari se nalazi jedino redovno gnezdište *velikog tetreba* u Srbiji izvan kosovskih planina. Planina predstavlja najveće gnezdište šumske šljuke u zapadnoj Srbiji, sa redovnim svadbenim letovima mužjaka u proleće; a takodje i najvažnije gnezdište *leštarke* i *dugorepe sove* u Srbiji. Značajno je i prisustvo *gaćaste kukumavke*, *buljine*, *planinskog detlića*, *kosa ogrličara*, *puzgavca* i *čiska*. Po planinskim livadama se gnezdi *prdavac*.

IBA zauzima 36.000 ha i čini prostrani planinski krečnjački masiv, sa kompleksima najoručivanijih šuma četinara i liščara u državi. Sa zapadne strane područje uokviruje reka Drina i brojni kanjoni. Nadmorska visina 230-1673 m n.m. Deo IBA je pod zvaničnom zaštitom kao Nacionalni park „Tara“ od 1981. Glavni negativni faktori su divlja gradnja i širenje putne mreže, nekontrolisana seča starih stabala, pošumljavanje goleti, unošenje alohtonih vrsta, uz nemiravanje, korišćenje hemijskih sredstava i đubriva. U okviru Nacionalnog parka su preduzimane brojne mere aktivne zaštite ptica.

OVČARSKO-KABLARSKA KLISURA (20)

Ovo područje međunarodno značajnim čini prisustvo *malog vranca* u zimskom periodu, kada njihova brojnost može da dostigne 200 jedinki. Do sada je zabeleženo oko 120 vrsta ptica, od čega oko 90 gnezdarica. Posebna vrednost klisure su dnevne i noćne ptice grabiljnice među kojima treba istaći *surog orla*, *svog sokola*, *osičara*, *orla zmijara* i *buljinu*. Dugi niz godina prisutna je kolonija *sive čaplje* na drveću uz Zapadnu Moravu. Brojni su i predstavnici grupe detlića, grmuša i strnadica.

IBA zauzima 5400 ha i predstavlja krečnjačku klisuru Zapadne Morave, između Čačka i Požege. Centralni deo područja predstavljaju planinski visovi srednje visine Ovčara i Kablara, koji se na obe strane otvaraju prema širokim dolinama. Dominiraju krečnjačke stene, litice i kamenjari sa proređenim šumama i šikarama, kao i prostrane livade i pašnjaci, sa pojedinačnim kućama i voćnjacima. Nadmorska visina 245-985 m n.m. Manje akumulacije na reci su formirane izgradnjom brana. Kroz klisuru prolazi prometna saobraćajnica. Deo ovog IBA je zaštićen kao Predeo izuzetnih odluka „Ovčarsko Kablarska klisura“. Glavni negativni faktori su uz nemiravanje, krivolov i razvoj infrastrukture, kao i nekontrolisana seča starih šuma, unošenje alohtonih vrsta.

UVAC – MILEŠEVKA (21)

Ukupno 13 vrsta ptica čini područje međunarodno značajnim, između ostalih *orao zmijar*, *orao kliktić*, *suri orao*, *sivi soko*, *kamenjarka*, *čuk*, *buljina*, *zelena žuna*, *šumska ševa*, *kos kamenjar* i *strnadica kamenjarka*. Do sada je zabeleženo oko 140 vrsta ptica od čega oko 95 gnezdarica. Svakako najveća atrakcija područja je prisustvo velike kolonije *beloglavog supa* u klisurama Uvca i Mileševke, koja stalno raste i broji blizu 80 parova. Nekada su se na ovom području gnezdili *crni strvinar* i *bela kanja*, ali su izumrli. Po vlažnim planinskim livadama košenicama na gnežđenju je redovan *prdvac*. Značajne vrste su takođe *leštarka*, *šumska šljuka*, *mala sova*, *dugorepa sova*, *gaćasta kukumavka*, *puzgavac*, itd.

IBA zauzima 30.000 ha i zahvata prostranu krečnjačku površ ispresecanu imozantnim klisurama reka Uvac i Mileševka između planina Zlatar, Zlatibor i Jadovnik, te Sjeničke visorav-

ni. Centralni deo područja pod guštim, čistim četinarskim ili mešovitim šumama, a obodni delovi ka klisurama često ogoljeni i delimično naseljeni. Postoji veći broj planinskih akumulacija u klisuri Uvca. Nadmorska visina 500-1625 m n.m. Obe kli-

sure su zaštićene u okviru nekoliko prirodnih dobara koja zauzimaju površinu od nešto preko 8000 ha. Glavni negativni faktori su divlja gradnja, nekontrolisana seča šuma, pošumljavanje goleti, unošenje alohtonih vrsta, uz nemiravanje. Na hranilište za ptice grabljivice, formirano 1989., se redovno iznosi uginula stoka i ostaci iz mesnih klanica.

KOPAONIK (22)

Četiri vrste ptica čine područje međunarodno značajnim: *kamenjarka*, *čuk*, *šumska ševa* i *rusi svračak*. Do sada je zabeleženo oko 180 vrsta ptica, od čega oko 130 gnezdarica. Značajno je gnežđenje *prdavca* na brdskim liva-dama, *sivog sokola* i *surog orla* po stenovitim klisurama, kao i *gaćaste kumavke* po smrčevim šumama. Na Kopaoniku se gnezdi i jedna od najvećih nacionalnih populacija *šumske šljuke*; kao i *planinske uštate ševe* koja

nastanjuje vrhove alpijskih pašnjaka i goleti. Brojne su *lešnjikare* i *vatrogлавi kraljići*.

IBA zauzima 45.000 ha i čini najveći planinski masiv u centralnoj Srbiji, dugačak preko 80 km, veoma raznolike geološke građe, sa znatnim učešćem serpentinita. Odlikuje se raznovrsnim predelima i izuzetnim diverzitetom staništa i vrsta. Prostrane četinarske šume nalaze se u centralnom delu masiva, visokoplaninski pašnjaci su na grebenu, dok se prostrane termofilne goleti protežu na padinama ka Ibru. Nadmorska visina 650-2017 m n.m. Četvrtna IBA se nalazi u granicama Nacionalnog parka „Kopaonik“ od 1981, a kosovski deo planine je sasvim nezaštićen. Glavni negativni faktor je nekontrolisani razvoj zimskog turizma, uz divlju gradnju i infrastrukturno otvaranje planine, zagađivanje vodotokova, seču starih stabala, pošumljavanje temofilnih goleti, unošenje alohtonih vrsta. U okviru nacionalnog parka su preduzimane određene mere aktivne zaštite ptica, postavljane su veštačke duplje za sove i senice, formirano privremeno hranilište za krupne grabljivice, itd.

PROKLETIJE (23)

Čak 18 vrsta ptica čini područje međunarodno značajnim, između ostalih *osičar*, *orao zmijar*, *suri orao*, *sivi soko*, *kamenjarka*, *čuk*, *buljina*, *leganj*, *šumska ševa*, *kos kamenjar*, *kos ogljičar*, *rusi svračak*, *crnogrla strnadica* i *strnadica kamenjarka*. Do sada je zabeleženo 172 vrste ptica, od čega čak 160 gnezdarica. Na Prokletijama živi čak 10 vrsta od posebnog evropskog interesa koje naseljavaju ugroženi evroazijski alpijski biom. Najveća gnezdišta *planinskog popića*, *buljine* i *žutokljune galice* u Srbiji nalaze se na Prokletijama.

IBA zauzima 100.000 ha i čini jedan od najvećih planinskih masiva Balkana koji se pruža kroz više država. Nadmorska visina 460-2656 m n.m. Đeravica je najveći vrh masiva i cele Srbije. Alpijski pašnjaci dominiraju Prokletijama, ali su takođe jedinstvene brojne klisure i kanjoni, kao i zajednice reliktnih borova munike i molike. Prisutne su brojne polidominantne šumske zajednice. Područje IBA ima svega nekoliko malih rezervata, a urađena je studija za proglašenje nacionalnog parka. Glavni negativni faktor je nekontrolisana seča starih šuma i izazivanje požara, krivolov, uzinemiravanje, unošenje alohtonih vrsta.

ŠAR-PLANINA (24)

Ukupno 11 vrsta ptica čini područje međunarodno značajnim, između ostalih *suri orao*, *sivi soko*, *prdavac*, *buljina*, *poljska ševa*, *planinski popić*, *puzgavac* i *žutokljuna galica*. Do sada je zabeleženo oko 170 vrste ptica, od čega 140 gnezdarica. Najznačajnija gnezdilišta *kamenjarke*, *puzgavca*, *crvenokljune galice* i *planinskog vrapca* u Srbiji nalaze se na Šar-planini. Prisutno je nekoliko vrsta strvinara, a povremeno se pojavljuje i *prugasti orao*. Posebno je brojna *planinska ušata ševa*.

IBA zauzima 80.000 ha i čini izuzetno dugačak i visok planinski masiv između Srbije i Makedonije, sa brojnim cirkovima, ledničkim jezeri-

ma, kanjonima i brzim planinskim potocima, te sa najrasprostranjenijim alpijskim goletima i pašnjacima u zemlji. Dolinom Belog Drima i Prizrenske Bistrice snažan je uticaj submediterana, a pri vrhovima grebena rastu zajednice borova munike, molike i krivulja. Nadmorska visina 450-2651 m n.m. Područje IBA je delom pokriveno Nacionalnim parkom „Šar-planina“ od 1986., a izrađena je studija za njegovo značajno proširenje. Glavni negativni faktor je nekontrolisana seča starih šuma i izazivanje požara i erozije, krivolov, uzinemiravanje, unošenje alohtonih vrsta.

PČINJA (25)

Sedam vrsta ptica čini područje međunarodno značajnim: *zelena žuna*, *šumska ševa*, *mali slavuj*, *senica šljivarka*, *rusi svračak*, *sivi svračak* i *crnoglavi svračak*. Područje je pre svega poznato po velikoj brojnosti nekoliko vrsta svračaka, ali i po prisustvu *špan-skog vrapca*, *sivog voljića*, *sredozemne crnoglave grmuše* i *crnoglave strnadiće*. Do sada je zabeleženo oko 130 vrsta ptica, od čega oko 100 gnezdarica. Pčinja je jedino gnezdište *brgljeza lončara* u Srbiji, a verovatno se poslednji par *bele kanje* još uvek gnezdi u ovoj klisuri. U dolini Pčinje, uz granicu ali sa Makedonske strane, mogu se povremeno u doba gnežđenja videti *voljić maslinar* i *dugorepi svarčak*.

IBA zauzima 16.000 ha i prostire se dolinom Pčinje sa brojnim meandrima, uokvirenog planinskim grebenima Kozjaka, Starca i vlasinskih planina. Nalazi se na krajnjem jugoistoku Srbije na granici sa Makedonijom i Bugarskom. Oseća se jak submediteranski uticaj koji se projektiра sa juga uz Vardar i Pčinju. Predeo je vegetacijski i ekološki veoma raznovrstan, sa domi-

nacijom hrastovo-grabovih, uglavnom veoma degradiranih šuma. Prisutni su otvoreni tereni stepskog karaktera kao i šibljaci. Nadmorska visina 410-1345 m n.m. Deo IBA se nalazi unutar granica Predela izuzetnih odlika „Dolina Pčinje“ iz 1996. Glavni negativni faktor je nekontrolisano uništavanje šumskih staništa, povremeni požari, erozija, kao i krivolov i uznemiravanje ptica, a u novije vreme divlja gradnja i probijanje saobraćajnica.

VLASINA (26)

Četiri vrste ptica čine područje međunarodno značajnim: *prepelica*, *šumska ševa*, *poljska ševa* i *rusi svračak*. Do sada je zabeleženo oko 170 vrsta ptica, od čega oko 110 gnezdarica. Značajno je gnežđenje *prdavca* po planinskim vlažnim livadama, *riđeg mišara* i *stepskog sokola* po okolnim stenovitim terenima, kao i *planinske ušate ševe* po najvišim grebenima. Na tresetnim ostrvima i po obalama jezera gnezde se *ćubasta patka* i *crvenonogi sprudnik*, a prisutne su i najviše kolonije *sive čaplje*, *velikog vranca* i *bregunice* u Srbiji (1230 m n.m.).

IBA zauzima 22.000 ha i predstavlja najveću planinsku visoravan u istočnoj Srbiji, sa izuzetno oštrom klimom. Do 1948. na centralnom platou, visine 1200 metara, postojala je najveća balkanska planinska tresava gde su se gnezdili *ždralovi*, ali je ona potopljena izgradnjom akumulacije 1948. Po njoj sada plutaju velika tresetna ostrva. Iznad Vlasinskog jezera uzdižu se pitomi vrhovi Vardenika, Čemernika i Vrtopa. Po padinama planina su bukove šume, kulture četinara i veliki pašnjaci izrazito stepskog karaktera sa brojnim *tekunicama*. Nadmorska visina 900-1874 m n.m. Deo IBA se nalazi u granicama Predela izuzetnih odlika „Vlasina“ od 2006., a od 2008. to je i Ramsarsko područje. Glavni negativni faktor je nekontrolisani razvoj turizma uz divlju gradnju i infrastrukturno otvaranje, zagađivanje vodotokova, pošumljavanje pašnjaka i goleti, unošenje alohtonih vrsta.

JERMA (27)

Ovo područje međunarodno značajnim čini velika brojnost gnezdećih parova *malog slavuha*. Do sada je zabeleženo oko 100 vrsta ptica, od čega oko 80 gnezdarica. Posebna vrednost Jerme je prisustvo brojnih gnezdećih grabljivica, a posebno *surog orla*, *sivog sokola*, *riđeg mišara* i *orla zmijara*. U nazužem delu kanjona gnezdi retka *bela čiopa*. Značajno je takođe gnežđenje *buljine* i *ćuka*. Po kamenjarima je još uvek prisutna *kamenjarka*. Na obroncima Ruja i Vlaške planine još uvek se redovno sreće veće jato *žutokljune galice*.

IBA zauzima 10.000 ha i pruža se klisurom reke Jerme, neposredno uz granicu sa Bugarskom, ukvirene Vlaškom planinom i Grebenom. Predstavlja izraženi krečnjački predeo sa brojnim karakteristikama karstnog reljefa. Litice su visoke i do 700 m, sa brojnim pećinama, vrtačama, kamenjaram i siparima. Okolna brda su srednje visine i uglavnom sa izraženim termofilnim karakteristikama i oskudnim šumskim pokrivačem. Na padinama su razređene šume hrasta, graba i bukve, a na pratima suvi pašnjaci. Nadmorska visina 620-1442 m n.m. Mali deo IBA se nalazi u granicama Strogog prirodnog rezervata „Jerma“ iz 1979., a izrađena je studija za zaštitu šireg prostora. Negativni faktori su seča starih šuma, požari, pošumljavanje goleti, unošenje alohtonih vrsta, krivolov i uznemiravanje.

SUVA PLANINA (28)

Vrsta ptice koja čini područje međunarodno značajnim je *ćuk*. Na području IBA je do sada zabeleženo 140 vrsta ptica, od čega oko 80 gnezdarica. Područje je značajno na nacionalnom

nivou za gnežđenje planinskih ptica, a posebnu vrednost predstavljaju gnezdarice iz reda grabljivica, pre svega *osičar*, *orao zmijar*, *suri orao* i *sivi soko*. Među sovama pažnju svojom brojnošću zaslužuje *buljina*. Na visokoplaninskim kamenitim pašnjacima gnezde se *planinska ušata ševa*, *planinski popić*, *planinska trepteljka*, *kos kamenjar* i *kamenjarka*. Kao posebna atrakcija grebena sa liticama javljaju se gnezdarice *žutokljuna galica* i *puzgavac*.

IBA zauzima 20.000 ha i čini markantan krečnjački planinski masiv u istočnoj Srbiji sa značajnim odlikama kraškog reljefa (vrtače). Glavni vrhovi su Trem, Sokolov kamen, Golemo stražište i Mosor. Sa jugozapadne strane planina je uglavnom pod pašnjacima, siparima, grmljem i šumskom vegetacijom, a na severu se strmo obrušava sa vertikalnim stenama. Potpuno je bezvodna u srednjim i gornjim delovima. Postoji zrazit kontrast staništa, od submediteranskih kamenjara i šikara u nižim zonama do subalpijskih pašnjaka na najvišim vrhovima. Nadmorska visina 470-1808 m n.m. IBA nije zaštićeno, ali je izrađena strudija za zaštitu Specijalnog rezervata prirode „Suva planina“ koji će pokriti većinu njegove teritorije. Negativni faktori su nelegalna seča šume, krivolov, pošumljavanje goleti, unošenje alohtonih vrsta, uznemiravanje.

STARA PLANINA – VIDLIČ (29)

Čak sedam vrsta ptica čini područje međunarodno značajnim, a to su *orao zmijar*, *suri orao*, *sivi soko*, *kamenjarka*, *buljina*, *poljska ševa* i *kos ogljičar*. Kao posebno značajne ptice gnezdarice mogu se još navesti *crna roda*, *riđi mišar*, *šumska ševa*, *planinska ušata ševa*, *planinski popić*, itd. Na području IBA je do sada zabeleženo za planine

kod nas rekordnih 213 vrste ptica, od čega se 156 smatra gnezdaricama. Posebno je važno prisustvo *velikog tetreba* kome je to jedino stanište u istočnoj Srbiji, a značajno je i gnežđenje *leštarke*. Greben planine povremeno nadleće *beloglavi sup*. Za *šumsku šljuku* je to takodje najvažnije gnezdište u istočnoj Srbiji, ali su zbog razvoja turizma kao gnezdarice već nestale *žutokljune galice*. Vrh Midžora je jedino mesto u Srbiji gde je do sada u gnezdišnom periodu posmatran *planinski zujavac*.

IBA zauzima 44.000 ha i čini najveći planinski masiv na istoku Srbije, duž bugarske granice, sa najvisošim vrhom regiona – Midžorom. Pruža se u dužinu oko 80 km. Od krečnjačkog i bezvodnog grebena Vidliča odvojena je rekom Visočicom. Karakteristična je mala naseljenost područja i relativno dobro očuvani šumski i visokoplaninski otvoreni ekosistemi. Stara planina predstavlja prostrani silikatni masiv bogat vodama. Četinarske šume su proređene i locirane na gornjim rubovima planine, dok je dominantan pojaz bukve. Visokoplaninski pašnjaci zahvataju velika prostranstva i imaju izražen alpijski ali i stepski karakter. Brojna je *tekunica* i *slepo kuče*, zbog čega na ovim prostorima živi čak i *stepski soko*. Nadmorska visina 400-2171

m n.m. Područje IBA je sasvim zaštićeno kao Park prirode „Stara planina”, koji je ja sa 141.000 ha najveće prirodno dobro u Srbiji. Glavni negativni faktor je nekontrolisan razvoj ski centra sa prosecanjem šuma radi trasa žičara i staza, te seča starih šuma i izazivanje erozije, požari, krivolov, uzinemiravanje, unošenje alohtonih vrsta.

SIĆEVAČKA KLISURA (30)

Vrsta koja čini područje međunarodno značajnim je najveća sova sveta, *buljina*. Do sada je ovde zabeleženo oko 100 vrsta ptica, od čega oko 75 gnezdarica. Među značajnim gnezdaricama treba pomenuti i *osičara*, *surog orla*, *sivog sokola*, *kratkoprstog kopca*, *orla zmijara*, *čuka*, *sredozemnu beloguzu*, *kosa kamenjara*, *crvenoglavog svračka*, *žutokljunu galicu* i strnadicu *kamenjarku*. Do skora je u klisuru iz pravca Mosora doletala i ugožena *bela kanja*, a i jedno od poslednjih poznatih gnezdilišta ugroženog *krškog sokola* u Srbiji se nalazi u ovoj klisuri. Goleti više klisure ranije su bile jedno od najvećih gnezdilišta *kamenjarke* u zemlji, koja je danas znatno ređa. Osobenost ovog područja predstavlja i mala kolonija retke *bele čiope*.

IBA zauzima 9800 ha. Sićevačka klisura je nastala probijanjem Nišave između krečnjačkih obronaka Svrliških i Suve planine, a čine je Gradištanski kanjon, te Prosečka i Ostrovička kotlina. Nalazi se u istočnoj Srbiji, između Niša i Bele Palanke. Prisutne su strme litice sa slabo obrašlim padinama submediteranskog karaktera. Obrонci i greben Svrliških planina imaju kraški oblik reljefa. Uskom dolinom prolazi prometna saobraćajnica u pravcu Bugarske. Nadmorska visina 230-1334 m n.m. Područje IBA je većim delom zaštićeno kao Park prirode „Sićevačka klisura“ od 1997. Negativni faktori su uzinemiravanje, eksploatacija kamena, seča starih šuma, požari, krivolov.

ZLOTSKA KLISURA – DUBAŠNICA (31)

Dve vrste ptica čine područje međunarodno značajnim, *šumska ševa* i *obična crvenrepka*. Ipak, značaj područja se pre svega ogleda u prisustvu velikog broja vrsta grabiljivica, kao što su *osičar*, *suri orao*, *orao zmijar*, *sivi soko* i *soko lastavičar*. Značajna je brojnost *goluba dupljša*, kao i *bele čiope*, *sive žune*, *belovrate muharice*, *senice šljivarke* i *vinogradске strnadice*. Do sada je zabeleženo oko 155 vrsta, od čega oko 110 gnezdarica. U najužem delu Lazarevog kanjona gnezdi se retki *puzgavac*. Po četinarskim kulturama Dubašnice gnezdi se *lešnjikara*, što je jedno od njenih retkih staništa istočne Srbije.

IBA zauzima 10.000 ha i prostire se čuvenom Zlotskom ili Lazarevom klisurom u istočnoj Srbiji, uokvireno planinskim grebenima Malinika i Dubašnice. Smešten između Bora, Žagubice i Bojlevca, ceo kompleks pripada širem geografskom području planina južnog Kučaja. To je krečnjački masiv sa rekama ponornicama i velikim brojem dubokih kanjona i vrednih pećina. Zlotska klisura je dubоко usećena u krečnjački masiv, sa liticama visokim preko 500 m, kao i sipariama i kamenjarima. Vegetacija je veoma raznovrsna sa brojnim endemičnim, retkim i reliktnim vrstama. Šume su pre svega bukove, sa malom enklavom jele na Maliniku. Plato Dubašnice je pod suvim pašnjacima i bukovim šumama, sa tipičnim kraškim reljefom (vrtace). Nadmorska visina 270-1191 m n.m. Deo IBA se nalazi unutar granica Spomenika prirode „Lazarev kanjon“. Glavni negativni faktori su nekontrolisano uništavanje šumskih staništa, krivolov, uzinemiranje, unošenje alohtonih vrsta.

RESAVSKA KLISURA (32)

Ovo područje međunarodno značajnim čini velika brojnost gnezdećih parova *čuka*. Na području IBA je do sada zabeleženo oko 90 vrsta ptica, od čega oko 80 gnezdarica. Među grabiljivicama, najznačajniji predstavnici su *orao zmijar*, *suri orao* i *sivi soko*. U manjem broju, prisutne su i *leštarka* i *kamenjarka*, a posebno je važno prisustvo *prdvaca* po brojnim planinskim vlažnim livadama košenicama. Od krupnih sova posebno treba navesti *dugorepu sovu* i *buljinu*. Po potkapinama stenama se gnezdi manje jato *bele čiope*. Po očuvanim prirodnim šumama gnezde se *šumski zviždak*, *belovrata muharica*, *obična crvenrepka*, kao i više vrsta detlića.

IBA zauzima 9500 ha i predstavlja izuzetno dugačku i duboku klisuru reke Resave, oivičenu Beljanicom i Južnim Kučajem. To je krečnjačko područje bogato vodotokovima u dolinama i različitim oblicima kraškog reljefa. Od šumskog pokrivača dominiraju čiste bukove šume, najprostranije u Srbiji. Planinske visoravni prekrivaju goleti, kamenjari i gusišljaci. Nadmorska visina 320-1339 m n.m. Deo IBA se od 1974. nalazi u

granicama Strogih prirodnih rezervata „Klisura gornje Resave“ i „Vinatovača“, a predložena je integralna zaštita celog kompleksa Kučajskih planina. Glavni negativni faktori su seča starih šuma, razvoj turizma uz divlju gradnju i infrastrukturno otvaranje, zagađivanje vodotokova, pošumljavanje goleti, unošenje alohtonih vrsta.

DUBOVAC – RAM (33)

Ukupno 10 vrsta ptica čine područje međunarodno značajnim: *mali vranac, čapljica, gak, žuta čaplja, crna roda, ražanj, riđoglavla patka, patka njorka, patka dupljašica i bregunica*. Pri seobi i zimovanju, područje je na nacionalnom i međunarodnom nivou značajno po kon-

centraciji ptica vodenih staništa (preko 70.000 jedinki 30-ak vrsta istovremeno). Ostrvo Čibuklija je dugi niz godina glavno mesto okupljanja gusaka na noćenju tokom zimskih meseci, gde iz raznih krajeva Srbije doleće svake večeri i do 20.000 jedinki. Do sada je zabeleženo oko 220 vrsta ptica, od čega oko 100 gnezdarica. Posebnu vrednost predstavlja više mešovitih kolonija čaplji i vranaca, koje broje do 1000 parova i najveće su u državi. Ovo područje je u poslednjih dve decenije jedino stalno gnezdište *malog vranca i ražnja* u Srbiji. Na visokim obalama Dunava prisutno je čak 15.000 gnezdilišnih rupa *bregunice*, što čini najveću nacionalnu koloniju ove vrste. U gnezdilišnom periodu značajno je i prisustvo *orla belorepana, plovke čegrtuše, modrovane i belobrke cigre*.

IBA zauzima 12.000 ha i čini prostrano plavno područje uz Dunav sa obe strane reke, na jugoistoku Panonske nizije i pred ulaz u Đerdapsku klisuru. Zbog uspora vode zbog Đerdapske akumulacije, Dunav je na tom delu izuzetno širok i poplavi veći deo ušća Karaša i Nere, kao i ostrva Čibukliju, Žilavu i Zavojsku adu. Na južnoj strani reke prisutni su zasadi plantaža topola, a na vrhu Ramskog peska zasadi četinara i bagrema. Veoma su značajne otvorene Stevanove ravnice, kao i peščarska staništa Malog peska sa ostacima starog toka Karaša. Od 2002., IBA je zaštićeno na delu Dunava i banatske strane obale u okviru Specijalnog rezervata prirode „Deliblatska peščara“, a deo prostora je proglašen i za Ramsarsko područje 2006. Negativni faktori su uz nemiravanje ptica, krivolov, zagađenje staništa, pošumljavanje goleti, divlja gradnja, unošenje alohtonih vrsta.

ĐERDAPSKA KLISURA (34)

Tri vrste ptica čine područje međunarodno značajnim, *mali vranac*, *orao kliktaš* i *patuljasti orao*. Do sada je zabeleženo oko 170 vrsta ptica, od kojih se 130 smatra gnezdaricama. Kao posebno značajne gnezdarice, mogu se navesti *crna roda*, *osičar*, *orao zmijar*, *suri orao*, *sivi soko*, itd. Posebno je važno zadržavanje *leštarke* po kamenitim šibljacima u samoj klisuri.

Na stenama Velikog Štrpca prisutna je kolonija retke *bele čiope*. Po livadama košenicama na Pločama i drugim lokalitetima redovan je na gnežđenju ugroženi *prdavac*. Među sovama treba izdvojiti prisustvo *buljine*, *dugorepe sove* i *čuka*. U starim reliktnim šumama klisure brojne su različite vrste detlića i žuna, a značajno je prisustvo *goluba dupljaša* i *senice šljivarke*. Nastalo pregrađivanjem Dunava, akumulaciono jezero u klisuri je značajno mesto okupljanja ptica vodenih staništa tokom seobe i zimovanja (više od 20.000 jedinki istovremeno), a posebno vredne vrste su *mali ronac*, *patka dupljašica*, *baršunasti turpan* i *gavka*.

IBA zauzima 65.000 ha i prostire se brdsko-planinskim područjem na južnom rubu Karpata, kroz koje protiče Dunav gradeći Đerdapsku klisuru. Područje obuhvata desnu obalu i pobrđe Dunava u dužini od 95 km, od Golupca do Sipa na donjem izlazu iz klisure (od 1040 do 945 rečnog kilometra). Dunav je usporen usled pregrađivanja branom 1968. i povremeno je širok do 5 km. Područje odlikuje prisustvo više krupnih vrsta sisara, *risa*, *medveda*, *divokozla*. Klisuru odlikuje i prisustvo jedinstvenih šumskih ekosistema te brojnih kamenitih staništa, sa specifičnom mikroklimom. Nadmorska visina 45-803 m n.m. Područje IBA je od 1974. zaštićeno kao Nacionalni park „Đerdap“. Negativni faktori su uništavanje šumskih staništa, uzneniranje, krivolov, divlja gradnja, požari, zagađenja vode i zemljišta, unošenje alohtonih vrsta.

MALA VRBICA (35)

Dve vrste koje čine područje međunarodno značajnim su *belobrka čigra* i *pčelarica*. Do sada je zabeleženo oko 110 vrsta ptica, od čega oko 60 gnezdarica. Posebno treba navesti prisustvo u gnezdišnjem periodu vrsta *grogotovac*, *patka njorka*, *eja močvarica*, *žalar slepić*, *vivak*, *senica vuga*, itd. Značajno je redovno gnežđenje *belobrke* i *obične čigre* na ribnjaku i obali Dunava. Po lesnim odsecima iznad ribnjaka gnezdi se jedna od najvećih mikropopulacija ugrožene *modrovane* u Srbiji. Mešovita kolonija čaplji i *malih vranaca* na dunavskom ostrvu kod Nove Vrbice je jedna od najznačajnijih u državi, i broji više stotina parova. U Kostolskom blatu se gnezdi *crvena čaplja*. Moguće je povremeno gnežđenje *ćubaste patke* na ribnjaku, što je osobenost istočne Srbije. U malobrojne gnezdarice se svrstava i *riđovrati gnjurac*.

IBA zauzima 2000 ha i predstavlja nizijsko područje stepskog karaktera u Negotinskoj Krajini, na rubu velike Dakijske nizije na istoku i Karpatског masiva na zapadu. U neposrednoj blizini se nalazi Kladovo i reka Dunav, kao i zatalasana brda od lesa i peska sa veoma oskudnom vegetacijom. Očuvan je deo nekadašnjeg velikog močvarnog kompleksa, dok je ostatak pretvoren u šaranski ribnjak „Mala Vrbica“, jedini te vrste u regionu. Ribnjak je okružen stepskim pašnjacima, veoma visokim lesnim odsecima strmih padina i raznovrsnom žbunastom vegetacijom. Usled izgradnje brane Đerdap II, između obala reke i poplavljениh dunavskih ada formirali su se prostrani ritovi. IBA nije zaštićeno iako postoje takvi planovi. Negativni faktori su uzneniranje, zagađenje vodenih staništa i zemljišta, odlaganje smeća, krivolov, eutrofizacija.

Liga za ornitološku akciju Srbije – LOA

Liga za ornitološku akciju Srbije (LOA) nezavisno je, nevladino i neprofitno udruženje građana osnovano 2003. radi zaštite prirode i ptica. Danas LOA ima 110 članova. Od samog osnivanja održava bliske veze sa srodnim organizacijama u zemlji i inostranstvu.

LOA je misiju zaštite ptica usmerila na zaštitu vrsta, njihovih staništa i značajnih područja, reču, delom, i uključivanjem javnosti. LOA nastoji da spreči lokalna nestajanja populacija ptica; smanji broj ugroženih vrsta; poboljša mere zaštite svih vrsta, te zaštiti ključna područja i staništa ptica u Srbiji.

Najznačajnije aktivnosti – istraživanje i zaštita:

Birds in Europe

LOA je u saradnji sa vojvođanskim i crnogorskim društvima za zaštitu ptica učestvovala u međunarodnom projektu „*BIRDS IN EUROPE – Population estimates, trends and conservation status*“ u organizaciji asocijacije BirdLife International; zahvaljujući kome Srbija po prvi put raspolaže procenama veličina i trendova gnezdišnjih populacija ptica Srbije.

Monitoring migracija ptica močvarica radi prevencije ptičjeg gripa

Članovi LOA su, u saradnji sa vojvođanskim Društvom za zaštitu i proučavanje ptica, smisili, rukovodili i sprovodili ornitološki „Projekt motrenja vodenih ptica selica za prevenciju ptičjeg gripa u Srbiji“. Statistika projekta je impresivna: 22 člana obe organizacije su tokom dve sezone sprovodili monitoring 50 lokaliteta na kojima su tokom 600 obilazaka terena identifikovali 100 vrsta močvarica i o njima prikupili 1.500.000 pojedinačnih naučnih podataka. Projekti su realizovani pod patronatom Naučnog instituta za veterinu Srbije, a u okviru projekta Uprave za veterinu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede.

International Waterbird Census

Svakog januara, oko 15.000 posmatrača iz više od 100 zemalja broji barske ptice u okviru međunarodnog popisa močvarica. U Srbiji 26 aktivista LOA, Fonda za zaštitu ptica grabljivica i vojvođanskog Društva za zaštitu i proučavanje ptica aktivno prati ptice na 55 lokaliteta. IWC se u svetu organizuje od 1967. i svake godine se prebroji između 30 i 40 miliona močvarica, a rezultati popisa omogućavaju praćenje promena u brojnosti i distribuciji vrsta, poboljšava poznavanje manje poznatih vrsta i podiže javnu svest o značaju i lepoti ovih ptica.

Najznačajnije aktivnosti – edukacija i popularizacija ptica:

TV film „Ptičarenje za početnike“

U saradnji LOA i Ekoške redakcije državne televizije nastao je film „Ptičarenje za početnike“ u trajanju od 25 minuta. Režiju je potpisao Filip Čolović. Ovo je prva emisija u istoriji RTS posvećena temi kako posmatrati ptice. Prikazuje proces identifikacije na primerima nekoliko lakših vrsta i obiluje praktičnim savetima na šta obratiti pažnju, o opremi i etici, problemima u identifikaciji, ugroženosti ptica, te sportskom i turističkom aspektu ptičarenja.

Veliki dan ptica

Popularizujući posmatranje ptica, LOA naglašava rekreaciono-sportski aspekt aktivnosti i u tom cilju je pokrenula otvoreno takmičenje „Veliki dan ptica“. To je ekipno nadmetanje sa ciljem da se unutar 24 časa vidi što više vrsta ptica (od kojih svaku vrstu mora verifikovati preko 50% članova tima) unutar kruga prečnika 50 km (svaka ekipa bira sopstveno područje). Prvo takmičenje održano je juna 2003, a rekord je postignut 2005. i iznosi impresivnih 114 vrsta koje su zapažene na potezu od Stražilova do Bećejskog ribnjaka. Takmičenje se održava svake godine u danima oko 1. maja.

EuroBirdwatch

U saradnji LOA i vojvođanskog Društva za zaštitu i proučavanje ptica, Evropski vikend posmatranja ptica organizuje se u Srbiji od 2005. To su dani kada preko 40.000 Evropljana sa dvogledima izlazi u prirodu da bi pratilo migraciju ptica. Prošle, 2007. godine je u Srbiji organizovano devet izleta na kojima je učestvovalo 114 ptičara, koji su posmatrali 23.000 ptica 111 vrsta. EuroBirdwatch se svake godine održava tokom prvog vikenda u oktobru.

Više informacija potražite na web stranici www.ptica.org

- priručnik za određivanje vrsta ptica
- vodič po najznačajnijim područjima za ptice u Srbiji

